

فرا تحلیل مطالعات امنیت و بزهکاری در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری

ایران^۱

ژيلا سجادی^۲، محسن کلانتری^۳، جميله توکلی نیا^۴، فاطمه سوری^۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۸/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۲/۱۰

از صفحه ۱۲۵ تا ۱۷۲

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی
سال نهم، شماره سی و ششم، زمستان ۱۴۰۰

چکیده

از پدیده حاشیه‌نشینی و اسکان خودانگیخته به‌عنوان تهدیدی برای امنیت شهرها یاد می‌شود. با توجه به اهمیت موضوع امنیت و ایمنی در زندگی انسان‌ها، پژوهش‌های زیادی در محافل علمی و دانشگاهی در دهه‌های اخیر در این باره انجام شده است. تعدد و تنوع پژوهش‌ها و نتایج متناقض هر کدام، ممکن است احساس بی‌فایده بودن اجرای این پژوهش‌ها را در ذهن مخاطب القا کند. در حالی که اجرای پژوهش‌های ترکیبی همچون فرا تحلیل برای جمع‌بندی و خلاصه نتایج آن‌ها و جلوگیری از نقاط ضعف احتمالی در پژوهش‌های آتی، احساس نیاز می‌شود. روش پژوهش حاضر، فرا تحلیل و جامعه آماری شامل کتب، مقالات و پایان‌نامه‌های دانشگاهی است که در سال‌های (۱۳۸۴ تا ۱۴۰۰) شمسی با موضوع جرم و امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری نگاشته شده است. پس از پالایش مهم‌ترین کارهای انجام شده، در نهایت (۹۰) پژوهش انتخاب و با رویکرد کیفی مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج تحلیل نشان داد که پژوهش‌های صورت گرفته در حوزه امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری را می‌توان در دسته‌های «کالبدی»، «اجتماعی»، «اقتصادی» و «زمینه‌ای» دسته‌بندی کرد. متغیرهای کالبدی جزء بیشترین متغیرهایی بودند که محققان از جنبه‌های مختلف ارتباط آن را با مسئله امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری سنجیده‌اند؛ به عبارتی از دیدگاه پژوهش‌های مطالعه شده، سهم ناهنجاری‌های کالبدی و محیطی، و امنیت تصرف زمین در کاهش یا افزایش امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری از متغیرهای دیگر بیشتر است.

کلیدواژه‌ها: فرا تحلیل، امنیت، بزهکاری، سکونتگاه خودانگیخته، شهر.

۱- این پژوهش برگرفته از رساله دکتری نویسنده چهارم با عنوان «ایمن‌سازی اجتماعی سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری، موردپژوهی: محله اسلام‌آباد شهر تهران»، با راهنمایی نویسنده اول و دوم و مشاوره نویسنده سوم در حال انجام است.

۲- دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، گروه جغرافیای انسانی و آمایش، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

۳- دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، گروه جغرافیای انسانی و آمایش، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران، (نویسنده مسئول)، mo_kalantari@sbu.ac.ir.

۴- دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، گروه جغرافیای انسانی و آمایش، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

۵- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، گروه جغرافیای انسانی و آمایش، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

بیان مسئله

مطالعه ارتباط بین محیط و رفتار انسان‌ها پیشینه‌ای طولانی دارد؛ به‌گونه‌ای که در طول زمان این ارتباط همواره محل بحث و مناقشه بوده است. عده‌ای بر تأثیرگذاری محیط بر انسان و رفتارهای او و برخی دیگر به اثرگذاری انسان بر محیط اعتقاد دارند؛ برای مثال ابن خلدون شرایط محیط طبیعی و محیط ساخته‌شده را به‌طور توأمان در روند زندگی بشر و تحولات فرهنگی، اخلاقی و رفتاری مؤثر دانسته است (کلانتری و همکاران، ۱۳۹۰، صص ۵۳-۵۴). وی نوعی از آب‌وهوای خاص را در پرورش فکری انسان‌ها تأثیرگذار می‌داند و معتقد است که مناطق معتدل، مردمانی به‌دوراز انحراف تربیت می‌کند. ارسطو نیز به تأثیرات عمیق آب‌وهوا در همه فعالیت‌ها و تلاش‌های انسانی معتقد بود (کلانتری و همکاران، ۱۳۹۰، صص ۵۳-۵۴).

در ابتدای حیات بشر، انسان برای غلبه بر ناامنی‌های طبیعی موجود، زندگی اجتماعی را برگزید؛ اما به‌موازات بزرگ‌تر شدن اجتماعات، پیچیده شدن روابط انسانی و به‌ویژه تفکیک طبقات اجتماعی، زندگی جمعی که برای فرار از ناامنی طبیعی به وجود آمده بود، از درون و به واسطه اجتماعات انسانی، با ناامنی روبرو شد، تهدیدی که نه از جانب طبیعت، بلکه از درون جوامع و اعضای آن سرچشمه می‌گرفت. با بزرگ شدن جوامع، شکل‌گیری شهرها و تبدیل شهرها به کلان‌شهر، امنیت نیز ماهیتی متفاوت به خود گرفت (بیات و همکاران، ۱۳۹۱).

به‌مرور زمان و با ورود به قرن بیستم اندیشمندان و صاحب‌نظران زیادی از جمله جغرافیدانان و جرم‌شناسان به پژوهش و کنکاش در این موضوع پرداختند و هر کدام با ارائه یک نظریه خاص به شناخت و بسط بیشتر موضوع کمک شایان توجهی کردند. در دهه (۱۹۶۰) میلادی نظریه‌پردازانی همچون «الیزابت وود» با کتاب «جنبه‌های اجتماعی خانه‌سازی در توسعه شهری»، «جین جکوبز» با کتاب «مرگ و زندگی شهرهای آمریکایی» و «اسکلامو آنجل» با کتاب «پیشگیری از جرم از طریق طراحی شهری»، در دهه (۱۹۷۰)

میلاادی «ری جفری» با کتاب «پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی»، «اسکار نیومن» با کتاب «فضاهای قابل دفاع» و «بیل هیلیر و جولین هنسن» با نظریه «چیدمان فضا»، در دهه (۱۹۸۰) میلادی «جرج کلینگ و ویلسون» و «پل براتینگهام» با کتاب «جرم‌شناسی شهری» و در دهه (۱۹۹۰) و (۲۰۰۰) میلادی «تیم کرو» به توسعه و بسط مطالعات مرتبط با جرم و محیط پرداخته‌اند. اگرچه چندین دهه از مطالعه و پژوهش در خصوص ارتباط محیط و فضاهای کالبدی با امنیت می‌گذرد، ولی همچنان پژوهش‌ها و نتایج متفاوت و جدیدی در این باره ارائه می‌شود.

برخی از فضاهای شهری هستند که زمینه را برای برهم خوردن نظم و امنیت فراهم می‌کنند و به‌نوعی بین فضا و جرم رابطه‌ای متقابل برقرار است. محدوده سکونتگاه‌های خودانگیخته در شهرهای ایران به سبب ویژگی‌ها خاص اقتصادی، اجتماعی و کالبدی خود در اغلب موارد به‌عنوان یکی از کانون‌های جرم‌خیز یا ناامن به شمار می‌روند. این نوع سکونتگاه‌ها علاوه بر ویژگی‌ها خاص کالبدی به دلیل مهاجرت و عوامل فقر اقتصادی و فرهنگی، دارای پتانسیل ایجاد تنش و ناامنی برای شهروندان ساکن، کسبه و رهگذران و همین‌طور مکان مناسبی برای اسکان یا اختفای بزهکاران و یا انجام اعمال بزهکارانه هستند.

توجه به موضوع جرم، امنیت و بزهکاری باعث شده است که پژوهش‌های زیادی در سال‌های اخیر درباره این موضوع، متغیرها و عوامل مؤثر بر آن در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری انجام شود و فراتحلیل این پژوهش‌ها امکان‌پذیر شود؛ اما مسئله در پژوهش حاضر این است که امنیت به‌عنوان یک متغیر وابسته، با چه متغیرهای دیگری در ارتباط است؛ و اگر بخواهیم امنیت را در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری مورد بررسی قرار دهیم و با توجه به نتایج بررسی، برای بهبود امنیت و کاهش بزهکاری و آسیب‌های اجتماعی در این نوع سکونتگاه‌ها اقدام کنیم، چه متغیرهایی در این رابطه مؤثر خواهند بود؟

این پژوهش به فراتحلیل مطالعات امنیت و جرم در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری که در سال‌های (۱۳۸۴ تا ۱۴۰۰) صورت گرفته است،

می‌پردازد؛ و تلاش بر این است ضمن شناسایی نظریه‌های مورد استفاده برای تبیین امنیت، متغیرها و عوامل مؤثر بر امنیت؛ زمینه را برای انجام پژوهش‌های آتی برای بهبود و ارتقاء سطح امنیت و کاهش بزهکاری و آسیب‌های اجتماعی در این نوع اجتماعات فراهم آورد.

بنابراین در این پژوهش سعی شده است که با استفاده از روش پژوهشی فراتحلیل به پرسش‌های زیر نیز پاسخ داده شود:

- ۱- در چه پژوهش‌هایی و در کدام حوزه‌ها و رشته‌های دانشگاهی به مسئله امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته ایران پرداخته شده است؟
- ۲- چه دیدگاه و روش‌هایی در پژوهش‌های مرتبط، استفاده شده است؟
- ۳- مهم‌ترین یافته‌های پژوهشی چه بوده است؟

مبانی نظری

امنیت

امنیت، از ریشه لاتین «سکیورز»^۱ که معنای لغوی آن نداشتن دلهره و دغدغه است، گرفته شده و اغلب موضوعاتی مانند ایمن بودن و مصونیت، رهایی از خطر، تهدید، آسیب، اضطراب، هراس، نگرانی با وجود آرامش، اطمینان، آسایش، اعتماد، تأمین و ضمانت را دربرمی‌گیرد (لرنی، ۱۳۸۴؛ ماندل، ۱۳۸۷؛ صالحی، ۱۳۸۷). نخستین بار مسئله امنیت در مفهوم عام آن توسط «مازلو» استفاده شد که اهمیت امنیت و ایمنی را بلافاصله پس از نیازهای فیزیولوژیکی انسان مطرح کرد (سجادزاده و همکاران، ۱۳۹۶، ص ۲۱).

اسکان خودانگیخته

اسکان خودانگیخته، به محل سکونت بخشی از جمعیت شهری جهان سوم اطلاق می‌شود که خارج از بازار رسمی زمین و مسکن و بر پایه قواعد و قول و قرارهای خاص خود، توسط خود ساکنان این‌گونه مکان‌ها ساخته شده است.

«جان اف ترنر» متفکر غربی با نگاهی بدیع این نوع سکونتگاه‌ها را تعریف می‌کند: اسکان خودانگیخته برنامه‌ریزی مسکن تهی‌دستان در جوامعی است که برنامه‌ریزان آن، فرصت ارائه طرحی به منظور یافتن سرپناه برای فقرای شهری را ندارند (پیران، ۱۳۸۱).

نظریه‌های پیشگیری از جرم و ناامنی

تاکنون نظریه‌پردازان بسیاری، در خصوص پیشگیری از جرم اظهار نظر کرده‌اند و در برخی موارد نیز تجربه‌های نظری خود را به صورت عملی در مکانی مشخص به اجرا درآورده‌اند. بر اساس ایده‌های مطرح شده توسط این اندیشمندان به طور کلی می‌توان گفت دو نوع رویکرد اصلی برای پیشگیری از جرم وجود دارد: رویکرد نخست، رویکرد غیرمکانی است که به کاهش و یا از بین بردن انگیزه‌های شخصی ارتکاب جرم از طریق آموزش‌های اخلاقی، بهبود وضعیت اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جامعه، وضع قوانین و جریمه اشاره دارد (سوری، ۱۳۸۸، ص ۳۳ به نقل از کارمونا^۱، ۲۰۰۳، ص ۱۲۰)؛ این رویکرد در برخی منابع رویکرد اجتماعی نیز نامیده شده است (سوری، ۱۳۸۸، ص ۳۳ به نقل از کاپلند^۲، ۱۹۹۷، ص ۱۸۲). نظریه‌پردازان این رویکرد مانند «ویلسون» و «ماری» در زمینه‌های علوم انسانی تخصص داشته‌اند. رویکرد دوم، رویکرد مکانی یا موضعی است که بر اساس مشکل ساختن ارتکاب جرم از طریق راهکارهای تکنیکی پایه‌گذاری شده است؛ بر کاهش فرصت ارتکاب جرم تمرکز دارد و این کار را از طریق مراقبت بهتر و افزایش نظارت انجام می‌دهد (فرید طهرانی، ۱۳۸۸)؛ بنابراین می‌توان گفت رویکرد مکانی، بیشتر بر زمینه ارتکاب جرم تأکید دارد تا عمل جرم. نظریه‌پردازان این رویکرد را کسانی تشکیل می‌دهند که مانند «وود»، «آنجل»، «نیومن» و «هیلیر» در زمینه معماری و طراحی شهری فعالیت داشته و یا اینکه مانند «جیکوبز» بر اساس تجربه‌های خود در این زمینه اظهار نظر کرده‌اند. «جین جکوبز»، در تبیین امنیت شهری به تعامل فضای فیزیکی و فرآیندهای اجتماعی که محیط را می‌سازند توجه

1 - Carmona

2 - Coupland

کرده و بر فعال بودن فضا به عنوان عاملی در ایجاد یک محیط امن و موفق تأکید می‌کند (بمانیان و همکاران، ۱۳۸۸، ص ۵۱). «ری جفری» نیز با مطرح کردن نظریه پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی، بر این باور است که رفتار انسان در محیط، تحت تأثیر طراحی آن محیط قرار می‌گیرد (قورچی بیگی و محمودی جانکی، ۱۳۸۹، ص ۳۴۸). از بین نظریه پردازان فوق، «اسکار نیومن» با نظریه فضاهای قابل دفاع و «بیل هیلیر» با نظریه چیدمان فضا به مسئله امنیت به طور ویژه‌ای پرداخته‌اند. در نظریه «اسکار نیومن» فضاهای قابل دفاع، بیشتر بر خودیاری و مداخله ساکنان برای کاهش جرائم تأکید دارد تا مداخله دولت. وی فضاهای قابل دفاع را فرصتی برای بهبود محیط زندگی قشر کم‌درآمد جامعه می‌داند (پاکزاد، ۱۳۸۸، ص ۲۸۶). «هیلیر» نیز با انتقاد از محدودیت دسترسی برای غریبه‌ها بیان می‌دارد حضور مردم چه غریبه و چه آشنا، احساس امنیت را در فضای عمومی ارتقاء داده و فضا را به صورت طبیعی مورد نظارت قرار می‌دهد؛ بنابراین، وی به دنبال خصوصیت‌های شکلی فضا است که حضور مردم و به تبع آن احساس امنیت را افزایش می‌دهد (مدیری، ۱۳۸۵، ص ۱۷).

روش پژوهش

روش بکار رفته در پژوهش حاضر، روش اسنادی از نوع فراتحلیل است. اصطلاح فراتحلیل را اولین بار «گلاس»^۱ رئیس انجمن پژوهش‌های آموزشی آمریکا در سال (۱۹۷۶) به کار برد. در فراتحلیل ابتدا اطلاعات از منابع اولیه استخراج، سپس با یکدیگر ترکیب می‌شوند و سرانجام یک کل جدید حاصل می‌شود. به عقیده «گلاس» فراتحلیل رویکردی است که بر ادغام و ترکیب پژوهش‌ها متمرکز است و نوعی تحلیل داده است که در آن داده‌های متعلق به تجارب افراد به صورت کمی خلاصه می‌شود. در روش فراتحلیل پژوهشگر با ثبت ویژگی‌ها و یافته‌های توده‌ای از پژوهش‌ها در قالب مفاهیم کمی، آن‌ها را آماده استفاده از روش‌های نیرومند آماری می‌کند. فراتحلیل، چشم‌اندازی است که در

1- Glass

آن روش‌های مختلف اندازه‌گیری و آماری به کار برده می‌شود. به عبارت دیگر این روش مهارتی است که در آن از روش‌های آماری و ریاضی استفاده می‌شود و درباره کیفیت پژوهش پیش‌داوری نمی‌شود. اصل اساسی و عملی در روش فراتحلیل عبارت است از ترکیب نتایج پژوهش‌های مختلف و استخراج نتایج جدید و منسجم و حذف آنچه موجب سوگیری در نتایج نهایی می‌شود. در واقع فراتحلیل، تحلیل تحلیل‌هاست. به این معنی که از طریق تحلیل اولیه (تحلیل مقدماتی داده‌ها) به تحلیل ثانویه (تحلیل مجدد داده‌ها) می‌پردازد (دلاور، ۱۳۸۴، ص ۲۸۷). این روش در حوزه‌هایی از علم استفاده می‌شود که انباشت دانش زیادی اتفاق افتاده است تا تأثیر گروهی از عوامل را بر مورد خاص یا تأثیر عامل بر عامل دیگر را در تعدادی از پژوهش‌ها بسنجد (لیتل و همکاران^۱، ۲۰۰۸). ذکر این نکته مهم است که در پژوهش فراتحلیلی حاضر، الزاماً از روش‌های آماری و کمی استفاده نشده است و رویکرد غالب، رویکرد کیفی است.

جامعه آماری این پژوهش، پژوهش‌هایی است که در سال‌های (۱۳۸۴ تا ۱۴۰۰) شمسی با موضوع جرم و امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری نگاشته شده است. برای انتخاب نمونه پژوهش‌های مورد مطالعه و با توجه به تعدد زیاد این پژوهش‌ها که بالغ بر چند هزار مورد پژوهی است، ناگزیر به پالایش این پژوهش‌ها بر اساس ارتباط موضوعی با مبحث آسیب‌های اجتماعی در مناطق اسکان غیررسمی و سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری اقدام شد و در نهایت تعداد (۹۰) مطالعه که به‌طور مستقیم در ارتباط با پژوهش حاضر بود، شامل کتب، مقالات علمی-پژوهشی، علمی-ترویجی و پایان‌نامه‌های دانشگاهی انتخاب و بررسی شد (جدول شماره ۱). در پژوهش حاضر، فرآیند انجام پژوهش بدین صورت بوده است که پس از تعیین دقیق بیان مسئله و پرسش‌های آن، ادبیات پژوهش چه به صورت کتابخانه‌ای و چه الکترونیکی مورد مطالعه و جستجو قرار گرفت، فهرست نیازهای اطلاعاتی تهیه و سپس پژوهش‌هایی در حوزه سکونتگاه‌های خودانگیخته که در عنوان خود کلماتی همچون جرم،

امنیت، بزهکاری، ناهنجاری اجتماعی-کالبدی و آسیب اجتماعی را به کار برده بودند، انتخاب شدند. در مراحل بعدی داده‌ها استخراج و تحلیل شدند و در نهایت نتایج تلخیص و گزارش شد. در این پژوهش داده‌ها با مراجعه به مهم‌ترین پایگاه‌های نمایه‌سازی مقاله‌ها، شامل سامانه گنج ایران داک (بانک اطلاعات پایان‌نامه‌های کشور)، پایگاه مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی^۱، سیویلیکا، مگیران، پورتال جامع علوم انسانی، نورمگز، علم نت، مگاپیپر و جستجو در کتابخانه دیجیتالی دانشگاه‌های تهران، تربیت مدرس، علامه طباطبایی، سایت مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی، سامانه جامع اطلاعات پژوهشی پژوهشگاه علوم انتظامی و مطالعات اجتماعی ناجا و سایر پایگاه‌های اطلاعاتی و همچنین مراجعه حضوری به کتابخانه دانشکده علوم زمین و دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه شهید بهشتی جمع‌آوری شده‌اند.

جدول شماره (۱). مشخصات پژوهش‌های داخلی بررسی شده در حوزه امنیت و جرم در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری ایران.

ردیف	نویسنده	نوع پژوهش	عنوان پژوهش	محل انتشار	سال انتشار
۱	حبیب احمدی، محمدتقی ایمان	مقاله پژوهشی	فرهنگ فقر، حاشیه‌نشینی و گرایش به رفتار بزهکارانه در میان جوانان حاشیه‌نشین ده پیاله شیراز در سال ۱۳۸۳	مجله پژوهشی دانشگاه اصفهان (علوم انسانی)، جلد (۱۹)، شماره (۲)، صص ۹۹-۱۱۸.	۱۳۸۴
۲	پروانه شاه‌حسینی	مقاله پژوهشی	سکونتگاه خودرو و امنیت اجتماعی	جغرافیا و توسعه، پاییز و زمستان، صص ۷۲-۱۵۷.	۱۳۸۴
۳	بهمن کارگر	مقاله پژوهشی	حاشیه‌نشینی و امنیت شهری	جغرافیا (نشریه علمی-پژوهشی انجمن جغرافیایی ایران)، دوره جدید، سال (۵)، شماره ۱۴ و ۱۵، پاییز و زمستان ۱۳۸۶.	۱۳۸۶
۴	رحمت‌الله بهرامی	مقاله پژوهشی	عوامل مؤثر بر شکل‌گیری حاشیه‌نشینی و تأثیر آن بر امنیت اجتماعی (مورد مطالعه: شهر سنندج)	فصلنامه مسکن و محیط روستا، صص ۵۹-۷۵.	۱۳۸۷
۵	علیرضا محسنی تبریزی،	مقاله پژوهشی	بررسی نقش اقدامات انتظامی در	پژوهش‌های مدیریت	۱۳۸۷

ردیف	نویسنده	نوع پژوهش	عنوان پژوهش	محل انتشار	سال انتشار
	سعید شکرپور و حسین زنگی		پیشگیری از جرائم در مناطق حاشیه‌نشین (منطقه حاشیه‌نشین بومهن-۱۳۸۵)	انتظامی، شماره (۱)	
۶	سمیه قزلباش	پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد	ناهنجاری‌های کالبدی در مناطق اسکان غیررسمی شهرها و تأثیر آن بر وقوع ناهنجاری‌های اجتماعی (مورد مطالعه: منطقه اسکان غیررسمی بی‌سیم در شهر زنجان)	رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه زنجان.	۱۳۸۷
۷	بهمن کارگر	مقاله پژوهشی	فضا، جامعه و امنیت اجتماعی در حاشیه جنوبی کلان‌شهر تهران (شهرستان اسلامشهر)	مطالعات امنیت اجتماعی، شماره (۲۲)، صص ۱۳-۴۲.	۱۳۸۹
۸	فاتح توانگر	پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد	اثر توانمندسازی بر امنیت اجتماعی در سکونتگاه‌های غیررسمی (مورد مطالعه: دولت‌آباد شهر کرمانشاه)	رشته علوم اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.	۱۳۸۹
۹	حمیدرضا عامری سیاهویی، ابراهیم رستم‌گورانی و مریم بیرانوندزاده	مقاله پژوهشی	سکونتگاه‌های غیررسمی، امنیت و توسعه پایدار شهری (مورد مطالعه: شهر بندرعباس)	نشریه مطالعات امنیت اجتماعی، دوره جدید، شماره (۲۴)، صص ۳۷-۶۰.	۱۳۸۹
۱۰	بهرام علیزاده	پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد	بررسی و تحلیل نقش امنیت اجاره‌داری زمین (حق تصرف) در ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی در ایران (نمونه موردی: محله اسلام‌آباد کلان‌شهر تهران)	رشته شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه تربیت مدرس.	۱۳۸۹
۱۱	هاشم داداش‌پور، بهرام علیزاده و مجتبی رفیعیان	مقاله پژوهشی	بررسی و تحلیل رابطه امنیت تصرف قانونی و عرفی با میزان مشارکت خانوارها در طرح‌های بهسازی در محله اسلام‌آباد تهران	مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، شماره (۷)، صص ۹۱-۱۱۲، زمستان ۱۳۸۹.	۱۳۸۹
۱۲	محسن کلانتری، سمیه قزلباش و کاظم جباری	مقاله پژوهشی	تأثیر منطقه اسکان غیررسمی بی‌سیم در شکل‌گیری الگوهای فضایی بزه قاچاق موادمخدر در شهر زنجان	مطالعات امنیت اجتماعی، شماره (۲۱)، صص ۳۳-۵۸، بهار ۱۳۸۹.	۱۳۸۹
۱۳	هاشم داداش‌پور، بهرام علیزاده	مقاله پژوهشی	رابطه بین امنیت تصرف و کیفیت مسکن در سکونتگاه غیررسمی اسلام‌آباد شهر تهران	هویت شهر، (۲۵)، صص ۳۱-۴۲.	۱۳۸۹
۱۴	خدارحم بزی، اکبر	مقاله پژوهشی	بررسی ارتباط اسکان خودانگیخته با	فصلنامه علمی پژوهشی	۱۳۹۰

ردیف	نویسنده	نوع پژوهش	عنوان پژوهش	محل انتشار	سال انتشار
	کیانی و یعقوب زارعی		افتراق مکانی در افزایش میزان جرم و امنیت اجتماعی شهر بوشهر	رفاه اجتماعی، (۱۲) (۴۴)، صص ۲۳۱ - ۲۵۷.	
۱۵	هاشم داداش پور و بهرام علیزاده	کتاب	اسکان غیررسمی و امنیت تصرف زمین	ناشر آذرخش، چاپ (۱)، ص ۱۹۸.	۱۳۹۰
۱۶	بهمن کارگر، رحیم سرور	کتاب	شهر، حاشیه و امنیت اجتماعی، با تأکید بر حاشیه جنوبی منطقه شهری تهران و اسلامشهر	نشر سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح.	۱۳۹۰
۱۷	رضا علی محسنی	مقاله همایشی	نسبت حاشیه نشینی با جرم و آسیب های اجتماعی: راهبردهای پیشگیری	دومین همایش نقش دانش و دانشگاهیان در پیشگیری از وقوع جرم و آسیب های اجتماعی، شوشتر.	۱۳۹۰
۱۸	براتعلی خاک پور، مریم بیرانوندزاده، ابراهیم رستم گورانی و کبری سرخ کمال	مقاله پژوهشی	اسکان غیررسمی، ناهنجاری های شهری و راهکارهای تعدیل آن نمونه موردی: شهرک توحید بندرعباس	فضای جغرافیایی، (۱۱) (۳۴)، صص ۱۵۶ - ۱۸۱، تابستان ۱۳۹۰.	۱۳۹۰
۱۹	پویا علاءالدینی و فاتح توانگر	مقاله پژوهشی	ارتقاء امنیت اجتماعی در سکونتگاه های خودانگیخته از طریق بهسازی شهری و توانمندسازی (تجربه محله دولت آباد کرمانشاه)	هفت شهر، شماره ۳۷ - ۳۸، صص ۹۳ - ۱۰۴.	۱۳۹۰
۲۰	سعیده داداشی، رسول پهلوان پور	مقاله همایشی	بررسی میزان نقش احساس امنیت و ایمنی در ایجاد بحران هویت شهری با در سکونتگاه های غیررسمی شهرهای بزرگ	اولین همایش ملی مدیریت بحران شهری با چشم انداز افق ۱۴۰۴، ابهر.	۱۳۹۱
۲۱	کیومرث ایراندوست	مقاله پژوهشی	فقر، سکونتگاه های خودانگیخته و امنیت شهری	فصلنامه ره نامه سیاست گذاری، (۳) (۱)، بهار ۱۳۹۱.	۱۳۹۱
۲۲	حسین حاتمی نژاد، حجت حاتمی نژاد، نیر فارابی اصل، مجتبی ثابت کوشکی نیان و فاطمه فؤادی	مقاله پژوهشی	تحلیلی جغرافیایی پیرامون اثرگذاری کالبد مناطق شهری بر ایجاد جرم نمونه موردی: سکونتگاه های خودانگیخته مشهد	فصلنامه علمی - پژوهشی برنامه ریزی منطقه ای، (۲) (۷)، پاییز ۱۳۹۷، صص ۶۵ - ۷۵.	۱۳۹۱
۲۳	احمد پوراحمد، علی مهدی و معصومه مهدیان بهنمیری	مقاله همایشی	بررسی و تحلیل تأثیر حاشیه نشینی در وقوع جرم و ناامنی مورد مطالعه: محله شیخ آباد شهر قم	پنجمین کنفرانس برنامه ریزی و مدیریت شهری، مشهد.	۱۳۹۲
۲۴	حسین یغفوری، واحد آقائی و احد بدلی	مقاله همایشی	توسعه پایدار و حاشیه نشینی نسبت حاشیه نشینی با جرم و	همایش ملی معماری، فرهنگ و مدیریت شهری،	۱۳۹۲

ردیف	نویسنده	نوع پژوهش	عنوان پژوهش	محل انتشار	سال انتشار
			آسیب‌های اجتماعی و راهبردهای پیشگیری، مورد مطالعه: پارس آبادمان	کرج.	
۲۵	ابوالفضل مشکینی، یداله صادقی و محمد اکبری	مقاله پژوهشی	امنیت سکونت، کلید ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی مورد مطالعه: حوزه کلان‌شهر تهران (اسلامشهر، نسیم‌شهر و گلستان) و کرج در استان البرز	جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، (۲۴) ۵۰(۲)، تابستان ۱۳۹۲، صص ۲۱۱-۲۲۲.	۱۳۹۲
۲۶	نقیسه سادات بختیاری	پایان‌نامه کارشناسی ارشد	آسیب‌شناسی اجتماعی و کالبدی سکونتگاه‌های غیررسمی شهر کرج (نمونه موردی کلاک)	دانشکده ادبیات و علوم انسانی، مجتمع دانشگاهی ولیعصر (عج)، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.	۱۳۹۲
۲۷	همایون نورائی، منوچهر طبیبیان و ناصر رضایی	مقاله پژوهشی	تحلیل امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته با تأکید بر آسیب‌های اجتماعی (مورد مطالعه: محله خاک سفید تهران)	هویت شهر، (۷) ۱۳، بهار ۱۳۹۲، صص ۱۱-۲۳.	۱۳۹۲
۲۸	ابوالفضل مشکینی، کرامت‌اله زبیری، محسن کلاتری و فریاد پرهیز	مقاله پژوهشی	تحلیل فضایی-کالبدی ناهنجاری‌های اجتماعی در مناطق اسکان غیررسمی، مورد مطالعه: منطقه اسکان غیررسمی اسلام‌آباد در شهر زنجان	پژوهش‌های جغرافیای انسانی، (۲) ۴۵، تابستان ۱۳۹۲، صص ۱-۱۶.	۱۳۹۲
۲۹	کیومرث حبیبی، بهمن احمدی و آرمان رحیمی	مقاله پژوهشی	نقش امنیت تصرف بر کیفیت کالبدی مسکن در سکونتگاه‌های غیررسمی نمونه مورد مطالعه: محله اسلام‌آباد ۲ شهر ارومیه	فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی شهری، (۲) ۱۱، صص ۲۹-۴۶، تابستان ۱۳۹۲.	۱۳۹۲
۳۰	غلام نصراللهی	کتاب	درآمدی بر حاشیه‌نشینی و امنیت اجتماعی	نشر بیشه، ص ۱۴۴.	۱۳۹۲
۳۱	افرا افرندنژاد	پایان‌نامه کارشناسی ارشد	تحلیل رابطه فضا و جرم در سکونتگاه‌های خودانگیخته، نمونه موردی: ده ونک تهران	رشته مدیریت امور شهری، دانشگاه علامه طباطبائی.	۱۳۹۳
۳۲	محمدسعید مظفری	پایان‌نامه کارشناسی ارشد	مطالعه تأثیر حاشیه‌نشینی بر وقوع جرم (مورد مطالعه: منطقه حاشیه‌ای دولت‌آباد شهر کرمانشاه در سال ۱۳۹۳)	دانشکده حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.	۱۳۹۳
۳۳	فاتح توانگر، سیدرامین قاسمی، نادر رجبی گیلانی و حمید خرمی	مقاله پژوهشی	کلید گم‌شده امنیت اجتماعی در سکونتگاه‌های غیررسمی (مورد مطالعه: سکونتگاه غیررسمی)	فصلنامه مددکاری اجتماعی، (۷) ۳، صص ۱۶-۲۶.	۱۳۹۳

ردیف	نویسنده	نوع پژوهش	عنوان پژوهش	محل انتشار	سال انتشار
	راد		دولت‌آباد کرمانشاه)		
۳۴	سروش کرمی، ساناز کرمی، عباس فخرایی و حسین ذبیحی	مقاله پژوهشی	بررسی میزان تأثیرپذیری کیفیت مسکن از فاکتورهای امنیت تصرف ادراکی موردشناسی: سکونتگاه‌های غیررسمی شهر همدان	جغرافیا و آمایش شهری - منطقه‌ای، (۱۳)۴، زمستان ۱۳۹۳، صص ۱-۲۰.	۱۳۹۳
۳۵	سیدرضا دعا خوان	مقاله همایشی	رابطه حاشیه‌نشینی با جرم و آسیب‌های اجتماعی	اولین همایش ملی وکالت، اخلاق، فقه و حقوق، میبد.	۱۳۹۳
۳۶	محمدصادق معین فر، معصومه بختیاری و مجتبی زادمهر	مقاله همایشی	تحلیلی بر آسیب‌های اجتماعی امنیت در سکونتگاه‌های غیررسمی با رویکرد توسعه پایدار مورد مطالعه: شهر زابل	اولین کنفرانس ملی پژوهش‌های نوین در معماری و شهرسازی ایران، تنکابن.	۱۳۹۳
۳۷	شهلا نریمانی	مقاله همایشی	بررسی و تحلیل نقش حاشیه‌نشینی در بروز آسیب‌های اجتماعی	نخستین همایش ملی توانمندسازی فردی اجتماعی افراد با نیازهای ویژه، قائنات.	۱۳۹۳
۳۸	زهرا جباری، سید علی اصغر موسوی رکنی	مقاله همایشی	تأثیر سکونتگاه‌های غیررسمی بر جرائم و راه کارهای پیشگیری از آن	اولین کنفرانس تخصصی معماری و شهرسازی ایران، شیراز.	۱۳۹۴
۳۹	علیرضا داستان ایلخچی، جمال بیگی و فهیمه صدیقی	مقاله همایشی	سکونتگاه‌های غیررسمی و ارتباط آن با ناهنجاری‌های اجتماعی	همایش ملی نگاهی نو به: شهرسازی، امنیت و پیشگیری از وقوع جرم در فضاهای شهری، تبریز.	۱۳۹۴
۴۰	شهرام ارجمند، علی‌اکبر حیدری	مقاله همایشی	بررسی تأثیر سکونتگاه‌های پیرامونی شهر یاسوج در میزان جرم خیزی (مورد مطالعه: مهریان، مادوان و بله زار).	سومین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم جغرافیا و برنامه‌ریزی، معماری و شهرسازی، تهران.	۱۳۹۴
۴۱	کیوان حیدرنژاد، حامد زینالی و سیدابوالفضل میرجعفرپور	مقاله همایشی	بررسی ارتباط بزهکاری با اسکان غیررسمی (حاشیه‌نشینی) در سطح شهرستان بناب	همایش ملی استفاده از فناوری‌ها و تکنولوژی‌های نوین طراحی، محاسبه و اجرا در مهندسی عمران، معماری و شهرسازی، مراغه.	۱۳۹۴
۴۲	اکرم حسینی، عاطفه گنجلو، و نجمه عوض محمدی و فاطمه کفاش	مقاله همایشی	بررسی رابطه سکونتگاه‌های غیررسمی داخلی با امنیت شهری، نمونه موردی، محله آبکوه مشهد	هفتمین کنفرانس ملی برنامه‌ریزی و مدیریت شهری با تأکید بر	۱۳۹۴

ردیف	نویسنده	نوع پژوهش	عنوان پژوهش	محل انتشار	سال انتشار
				راهبردهای توسعه شهری، مشهد.	
۴۳	مهنوش اورک، امید رهایی	مقاله همایشی	بررسی بافت مسکونی مناطق حاشیه‌نشین از دیدگاه آسیب‌شناسی اجتماعی	اولین همایش علمی پژوهشی افق‌های نوین در علوم جغرافیا و برنامه‌ریزی، معماری و شهرسازی ایران، تهران.	۱۳۹۴
۴۴	حسن سجاذزاده و مهدی صفری	مقاله پژوهشی	ارتقاء کیفیت محیطی در سکونتگاه‌های خودانگیخته با تأکید بر امنیت محیطی (نمونه موردی: محله منوچهری همدان)	فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی شهری، (۳(۱۲))، زمستان ۱۳۹۴، صص ۱۰۳-۱۴۶.	۱۳۹۴
۴۵	بهرام بیات	مقاله پژوهشی	تحلیل آسیب‌ها و جرائم مناطق حاشیه‌نشین شهر تهران	فصلنامه علمی - پژوهشی مطالعات امنیت اجتماعی، شماره ۴۳، پاییز ۱۳۹۴، صص ۱-۲۰.	۱۳۹۴
۴۶	منوچهر طیبیان، بهمن احمدی و سیدمحمد هاشمی	مقاله پژوهشی	تحلیل رابطه میان امنیت تصرف و میزان تمایل ساکنان برای مشارکت در ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی (مورد مطالعه: محله کشتارگاه شهر ارومیه)	هویت شهر، (۹(۲۳))، پاییز ۱۳۹۴، صص ۵-۱۶.	۱۳۹۴
۴۷	علی قاسمی اردهایی، رضا نوبخت	مقاله علمی - ترویجی	حاشیه‌نشینی و احساس امنیت: مطالعه جوانان حاشیه‌نشین شهر تبریز	فصلنامه جمعیت، شماره ۹۱ و ۹۲، صص ۳۷-۵۷.	۱۳۹۴
۴۸	فریبا شایگان	کتاب	حاشیه‌نشینی، نظم و امنیت (با تأکید بر تأثیر مواد مخدر)	نشر دانشگاه علوم انتظامی ناجا، تهران، چاپ (۱)، صص ۳۲۰.	۱۳۹۵
۴۹	بهمن احمدی، بهناز امین‌زاده گوهرریزی	مقاله پژوهشی	تحلیل اثرات پایداری اجتماعی بر میزان ادراک امنیت تصرف در سکونتگاه‌های غیررسمی؛ نمونه موردی: محله کشتارگاه ارومیه	فصلنامه علمی - پژوهشی مطالعات شهری، (۵(۲۰))، پاییز ۱۳۹۵، صص ۲۹-۴۲.	۱۳۹۵
۵۰	ساناز کرمی، کیانوش ذاکر حقیقی	مقاله پژوهشی	بررسی راهکارهای اجرایی افزایش کیفیت مسکن و امنیت تصرف در سکونتگاه‌های غیررسمی با رویکرد ماتریس کمی برنامه‌ریزی راهبردی، نمونه موردی: شهر همدان	فصلنامه علمی - پژوهشی جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)، (۱۷(۱))، زمستان ۱۳۹۵، صص ۲۴۷-۲۶۵.	۱۳۹۵
۵۱	اکرم ملکیان، اسماعیل عبداللهی و مریم	مقاله پژوهشی	بررسی تأثیر سکونتگاه‌های خودانگیخته بر	دو فصلنامه پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر،	۱۳۹۵

ردیف	نویسنده	نوع پژوهش	عنوان پژوهش	محل انتشار	سال انتشار
	یارمحمد توسکی		احساس امنیت اجتماعی مورد مطالعه: یحیی آباد آران و بیدگل	(۹۵)، پاییز و زمستان ۱۳۹۵، صص ۷۵-۸۹	
۵۲	حسن شکری خلیفه قشلاقی، اسلام کرمی	مقاله همایشی	بررسی و تحلیل مکانی فضایی کانون‌های جرم و بزهکاری (نمونه موردی: شهر اردبیل)	اولین کنفرانس بین‌المللی و سومین کنفرانس ملی معماری و منظر شهری پایدار، مشهد.	۱۳۹۵
۵۳	مرتضی بنا	مقاله همایشی	تأثیر سکونتگاه‌های غیررسمی بر جرائم شهری کلان‌شهرها	دومین کنگره بین‌المللی علوم زمین و توسعه شهری، تبریز.	۱۳۹۵
۵۴	علی اصغر پیله‌ور	مقاله همایشی	بررسی رابطه حاشیه‌نشینی و امنیت شهری در شهر بجنورد با رویکرد «سپتد» ^۱	همایش ملی رویکردهای نوبین در برنامه‌ریزی و توسعه پایدار منطقه‌ای، مرودشت.	۱۳۹۵
۵۵	ابراهیم امیری، آرش صدری و هادی ایزانلو	مقاله همایشی	تأثیر کیفیات محیطی در پیشگیری از جرم و ایجاد امنیت (نمونه موردی: محله جوادیه بجنورد)	اولین کنفرانس بین‌المللی و سومین کنفرانس ملی معماری و منظر شهری پایدار، مشهد.	۱۳۹۵
۵۶	ژیلا قزوینه، حامد بی‌تا و شهر گرآوندی	مقاله همایشی	مشارکت‌های مردمی در مناطق اسکان غیررسمی و نظم و امنیت اجتماعی از دید دختران محله کولی آباد کرمانشاه	همایش بین‌المللی سکونتگاه‌های فقیرنشین شهری؛ به سوی بهسازی و بازآفرینی پایدار، ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۵، دانشگاه کردستان، سنندج.	۱۳۹۵
۵۷	هدیه بهنود، رحیم سرور	مقاله همایشی	مدیریت امنیت اجتماعی در سکونتگاه‌های غیررسمی مطالعه موردی گنبدکاووس	چهارمین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم جغرافیا و برنامه‌ریزی، معماری و شهرسازی، تهران.	۱۳۹۵
۵۸	محسن عابدی	مقاله همایشی	بررسی رابطه میان اسکان غیررسمی و امنیت اجتماعی	هشتمین اجلاس آسیایی جامعه ایمن و اولین اجلاس منطقه‌ای جامعه ایمن مشهد ۲۰۱۷، مشهد.	۱۳۹۵
۵۹	وحید عباسی فلاح،	مقاله پژوهشی	الگوهای فضایی بزهکاری با	پژوهشنامه جغرافیای	۱۳۹۶

ردیف	نویسنده	نوع پژوهش	عنوان پژوهش	محل انتشار	سال انتشار
	سیدمحمد رضا رضوی پاریزی و مسلم میهن‌خواه		محدوده‌های اسکان غیررسمی (مورد مطالعه: جرائم سرقت در سکونتگاه‌های غیررسمی شهر ورامین)	انتظامی، (۱۸)۵، صص ۱۰۹-۱۳۴.	
۶۰	مهیا سالاری فر، مسیح‌اله معصومی	مقاله پژوهشی	بررسی تأثیر عوامل کالبدی _ محیطی طراحی فضاهای باز شهری بر ارتقاء امنیت اجتماعی سکونتگاه‌های خودانگیخته شهر سبزوار	نشریه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، (۳۰)۸، پاییز ۱۳۹۶، صص ۱۴۵-۱۶۲.	۱۳۹۶
۶۱	حسن سجادزاده، محمدسعید ایزدی و محمد رضا حقی	مقاله پژوهشی	رابطه پیکره‌بندی فضایی و امنیت محیطی در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهر همدان	نشریه هنرهای زیبا- معماری و شهرسازی، (۲۲)۲، تابستان ۱۳۹۶.	۱۳۹۶
۶۲	منوچهر طبیعیان، بهمن احمدی	مقاله پژوهشی	تحلیلی بر رابطه میان امنیت تصرف و میزان سرمایه‌گذاری در مسکن در سکونتگاه‌های غیررسمی، نمونه موردی: محله کشتارگاه شهر ارومیه	معماری و شهرسازی آرمان‌شهر، شماره (۱۹)، تابستان ۱۳۹۶، ۲۰۷- ۲۱۵.	۱۳۹۶
۶۳	لیلا رحیمی، طیبه عزیزی	مقاله پژوهشی	بررسی ارتباط کیفیت کالبدی مسکن و شاخص‌های امنیت تصرف در مناطق حاشیه‌نشین (موردشناسی: محله وکیل‌آباد شهر ارومیه)	جغرافیا و آمایش شهری و منطقه‌ای، (۲۵)۷، زمستان ۱۳۹۶، صص ۲۰۳-۲۲۲.	۱۳۹۶
۶۴	حسن سجادزاده، محمدسعید ایزدی و محمد رضا حقی	مقاله پژوهشی	سنجش عوامل محیطی مؤثر بر احساس امنیت ساکنان سکونتگاه‌های خودانگیخته شهر همدان	پژوهش‌های جغرافیایی برنامه‌ریزی شهری، (۴)۵، زمستان ۱۳۹۶، صص ۷۰۵-۷۲۰.	۱۳۹۶
۶۵	محمد اکبرپور، مرتضی رضانی	مقاله پژوهشی	نقش کاربری اراضی شهری در تشکیل الگوهای بزهکاری در محلات اسکان خودانگیخته	فصلنامه پژوهش‌های انتظام اجتماعی، (۲۳)۹، پاییز ۱۳۹۶، صص ۱۰۹- ۱۳۴.	۱۳۹۶
۶۶	هادی آقایی، محمد رضا کریمی	کتاب	حاشیه‌نشینی و امنیت اجتماعی: با تأکید بر مسائل اجتماعی و مدیریتی	نشر سخنوران، چاپ (۱)، صص ۱۱۲.	۱۳۹۶
۶۷	حمیده زحمتکش	پایان‌نامه کارشناسی ارشد	بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی زنان در سکونتگاه‌های غیررسمی (نمونه موردی شهرک امام علی شهر مشهد)	رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری گرایش برنامه‌ریزی مسکن، دانشگاه پیام‌نور مشهد.	۱۳۹۶
۶۸	مهناز معصوم‌زاده	کتاب	سکونتگاه‌های غیررسمی، توزیع عادلانانه خدمات و امنیت	ناشر گسترش اندیشه، چاپ (۱)، صص ۷۸.	۱۳۹۶
۶۹	علی ترکی‌زاده	کتاب	احساس امنیت اجتماعی در مناطق	نشر بازاندیشی، ایلام،	۱۳۹۷

ردیف	نویسنده	نوع پژوهش	عنوان پژوهش	محل انتشار	سال انتشار
			حاشیه‌نشین	چاپ (۱)، ص ۱۱۳.	
۷۰	جواد فعلی، علی گرجی کرسامی و مهری سیاه چشم	مقاله پژوهشی	بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر امنیت اجتماعی (مورد مطالعه: شهروندان محلات حاشیه‌نشین شهر ساری)	نظم و امنیت انتظامی (پیاپی ۴۳)، شماره ۳.	۱۳۹۷
۷۱	ژیلا سجادی، فرید واحدی یگانه و اکبر محمدی	مقاله پژوهشی	سنجش ارتباط کیفیت کالبدی مسکن با امنیت تصرف در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری (مورد مطالعه: ناحیه منفصل شهری نایسر سنندج)	فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی، (۲۸)، زمستان ۱۳۹۷، صص ۷۵-۹۴.	۱۳۹۷
۷۲	مهدی بازرگان	پایان‌نامه کارشناسی ارشد	تحلیل فضایی- مکانی جرائم خشن در کلان‌شهر مشهد با تأکید بر محلات حاشیه‌نشین	دانشگاه فردوسی مشهد.	۱۳۹۷
۷۳	مریم مقدسی چادرنشین کیوانلو	پایان‌نامه کارشناسی ارشد	تأثیر ساختار کالبدی سکونتگاه‌های غیررسمی بر امنیت اجتماعی زنان بر اساس رویکرد «بستد» (نمونه موردی شهرک شهید باهنر مشهد)	دانشگاه پیام‌نور استان خراسان رضوی، مرکز پیام‌نور مشهد.	۱۳۹۷
۷۴	نیلوفر احدی	پایان‌نامه کارشناسی ارشد	ساماندهی فضایی سکونتگاه‌های غیررسمی جهت خلق فضای امن و قابل دفاع با تأکید بر امنیت شبانه (نمونه موردی: محله گل‌مغان اردبیل)	رشته شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره).	۱۳۹۷
۷۵	تهمورث بشیریه، محمدسعید مظفری	مقاله پژوهشی	رابطه حاشیه‌نشینی با ارتکاب جرم در شهر کرمانشاه (مورد مطالعه: منطقه حاشیه‌نشین دولت‌آباد کرمانشاه در سال ۱۳۹۳)	مجله پژوهش‌های حقوق جزا و جرم‌شناسی، شماره ۱۱)، نیمسال اول ۱۳۹۷، صص ۱۶۱-۱۹۰.	۱۳۹۷
۷۶	معصومه پاژکی، داوود شیخی و مختار یوردخانی	مقاله پژوهشی	عوامل مؤثر بر میزان افزایش جرم در سکونتگاه‌های غیررسمی (مورد مطالعه: شهر پاکدشت)	آمایش محیطی، (۱۱)، (۴۱)، تابستان ۱۳۹۷، صص ۱۳۹-۱۶۰.	۱۳۹۷
۷۷	مهدی آذرمی، علی آذر و اکبر عبدالله زاده طرف	مقاله پژوهشی	بررسی نقش برنامه‌ریزی و طراحی محیطی در میزان امنیت شهری مناطق حاشیه‌نشین شهر تبریز	فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی، (۳۲)، صص ۴۱-۵۴.	۱۳۹۸
۷۸	سیده سیما طباطبایی	پایان‌نامه کارشناسی ارشد	تحلیل عوامل محیطی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی ساکنان سکونتگاه‌های غیررسمی جنوب شرق تبریز، مورد مطالعه: مارالان تبریز.	دانشکده برنامه‌ریزی و علوم محیطی، دانشگاه تبریز.	۱۳۹۸
۷۹	اسماعیل نجفی، وحید عباسی فلاح	مقاله همایشی	تحلیل الگوی فضایی بزهکاری در مناطق اسکان غیررسمی شهرها	کنفرانس بین‌المللی توسعه علوم جغرافیا و	۱۳۹۸

ردیف	نویسنده	نوع پژوهش	عنوان پژوهش	محل انتشار	سال انتشار
			(مورد مطالعه: شهر پاکدشت)	گردشگری و توسعه پایدار، تهران.	
۸۰	میلاذ غفرانیا، اکرم حسینی	مقاله همایشی	تبیین شاخصه‌های کالبدی و نظریه‌های مؤثر در ارتقاء امنیت اجتماعی در مناطق حاشیه‌نشین شهری ایران	اولین کنفرانس بین‌المللی مهندسی عمران، معماری و بازآفرینی شهری، تهران.	۱۳۹۸
۸۱	رضا مسرور	مقاله همایشی	بازآفرینی فضاهای گمشده در راستای افزایش امنیت در سکونتگاه‌های غیررسمی نمونه موردی: محله کانیکوزله شهر سنج	پنجمین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در عمران، معماری، مدیریت شهری و محیط‌زیست، کرج.	۱۳۹۸
۸۲	محمدتقی حیدری، مجید حضرتی	مقاله پژوهشی	تبیین نقش امنیت اجتماعی در ارتقاء مؤلفه‌های سلامت اجتماعی محلات اسکان غیررسمی (مورد مطالعه: محله اسلام‌آباد شهر زنجان)	فصلنامه علمی - پژوهشی مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، ۱۱(۵۰)، بهار ۱۳۹۹، صص ۲۳۳-۲۴۸.	۱۳۹۹
۸۳	آیتاله فتحی، مهدیه باقرزاده	مقاله پژوهشی	پیش‌بینی امنیت اجتماعی بر اساس سلامت اجتماعی، مهارت‌های ارتباطی و مهارت‌های زندگی در زنان مناطق حاشیه‌نشین تبریز	مطالعات امنیت اجتماعی، ۱۱(۶۲).	۱۳۹۹
۸۴	داوود ابراهیم‌پور، اصحاب حبیب‌زاده و زینب خاله اوغلی چرندابی	مقاله پژوهشی	مطالعه عوامل اجتماعی مرتبط با احساس امنیت اجتماعی در میان حاشیه‌نشینان و غیر حاشیه‌نشینان شهر تبریز	مطالعات امنیت اجتماعی، ۱۱(۶۴).	۱۳۹۹
۸۵	شهرام سلطانی	مقاله همایشی	نقش اسکان غیررسمی در شکل‌گیری جرائم شهری در کلان‌شهر تهران با «جی‌آی‌اس»؛ مورد پژوهی: منطقه ۱۹	سومین کنفرانس بین‌المللی حقوق و علوم قضایی، تهران.	۱۳۹۹
۸۶	رسول افسری، مصطفی بهزادفر و رضا خیرالدین	مقاله پژوهشی	تبیین فرآیند شکل‌گیری و تکامل امنیت فضایی در سکونتگاه‌های غیررسمی (مورد مطالعه: شهرهای ایرانی)	پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، ۹(۱)، بهار ۱۴۰۰، صص ۲۳۱-۲۶۵.	۱۴۰۰
۸۷	راحله کمالی، نسیم صحرائی‌نژاد، مریم رباطی	مقاله ترویجی	طراحی محیط پارک‌های شهری با رویکرد «سپتد» با هدف ارتقاء احساس امنیت در محله اسلام‌آباد،	فصلنامه توسعه، پایداری و محیط‌زیست ۲(۱)، بهار ۱۴۰۰، صص ۴۳-۶۰.	۱۴۰۰

ردیف	نویسنده	نوع پژوهش	عنوان پژوهش	محل انتشار	سال انتشار
منطقه ۲ شهر تهران					
۸۸	محمدرضا رضایی، مهدی ضرغامزاد	مقاله پژوهشی	ارزیابی نقش امنیت تصرف زمین در ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی (نمونه موردی: محله اسکان-شهر یزد)	فصلنامه سیاست‌گذاری محیط شهری، (۱۱(۲))، تابستان ۱۴۰۰، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز، صص ۲۱-۳۴	۱۴۰۰
۸۹	سولماز صادقیان، میرابراهیم صدیق، نوروز هاشم‌زهی و نیر پیراهری	مقاله پژوهشی	تأثیر زندان‌های کرج بر سکونتگاه‌های غیررسمی این کلان‌شهر با رویکرد پیشگیری از جرم	فصلنامه علمی مطالعات پیشگیری از جرم، (۱۶(۵۸))، بهار ۱۴۰۰، صص ۲۶۳-۲۸۳	۱۴۰۰
۹۰	ارجنه، مهدی	مقاله همایشی	ارزیابی سکونتگاه غیررسمی و لزوم پیشگیری از انباشت آسیب‌های اجتماعی	نهمین کنفرانس بین‌المللی پیشرفت‌های اخیر در مدیریت و مهندسی صنایع.	۱۴۰۰

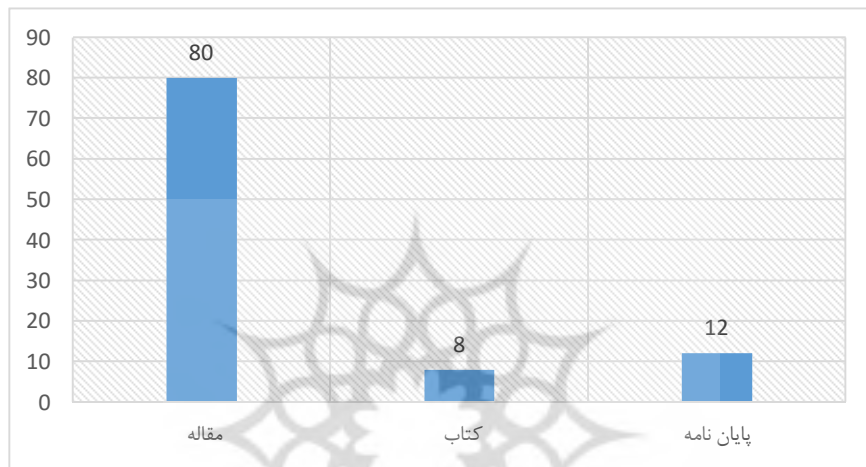
یافته‌های پژوهش

در این پژوهش، پس از مطالعه و جستجوی فراوان در پایگاه‌های اطلاعات علمی، مهم‌ترین کارهای انجام شده پالایش و از بین آن‌ها، تعداد (۹۰) پژوهش به‌عنوان نمونه انتخاب شد که موضوع جرم و امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری در ایران را در اشکال و ابعاد مختلف بررسی کرده بودند. در فهرست منابع، مشخصات پژوهش‌های انجام شده آمده است.

همان‌گونه که جدول شماره (۲) نشان می‌دهد، به لحاظ نوع مطالعه بررسی شده، (۷۲) مورد (۸۰ درصد) از نوع مقاله، تعداد (۱۱) مورد (۱۲ درصد) از نوع پایان‌نامه و تعداد (۷) مطالعه (۸ درصد) از نوع کتاب هستند. ذکر این نکته لازم است که به دلیل عدم دسترسی به طرح‌های پژوهشی انجام شده در حوزه امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری، منابع مذکور در این مقاله مورد مطالعه واقع نشده‌اند.

جدول شماره (۲). فراوانی نوع مطالعه مورد بررسی.

شاخص آماری نوع مطالعه	فراوانی	درصد
مقاله	۷۲	۸۰
پایان نامه	۱۱	۱۲
کتاب	۷	۸
جمع	۹۰	۱۰۰

نمودار شماره (۱). فراوانی نوع فعالیت بررسی شده (به درصد).

قدیمی‌ترین و پر استنادترین منابع در مطالعات بررسی شده

مطالعات انجام شده درباره سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری در ایران نشان می‌دهد که گرچه رشد این اجتماعات به اواسط دهه (۴۰) شمسی برمی‌گردد ولی انجام پژوهش و مطالعات بر روی آن‌ها از دهه (۵۰) شمسی شروع شده است که در این میان مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی دانشگاه تهران به‌عنوان اولین نهاد در حیطه مطالعات اجتماعی کشور، گزارش‌هایی را در قالب طرح پژوهشی درباره حاشیه‌نشینان تهران، کرج، اهواز، بندرعباس، بوشهر، کرمانشاه، همدان در دهه (۵۰) شمسی ارائه داده است. همچنین کتاب‌هایی که دانشگاه‌های مختلف همچون دانشگاه تبریز، شیراز و مشهد در دهه (۵۰ و ۶۰) شمسی منتشر کرده‌اند و پایان‌نامه‌هایی که در دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران درباره حاشیه‌نشینی در اواخر دهه (۵۰) شمسی انجام شده است را

می‌توان به‌عنوان قدیمی‌ترین پژوهش‌های انجام شده درباره سکونتگاه‌های خودانگیخته کشور به شمار آورد. علاوه بر این، مقالاتی که توسط «دکتر پرویز پیران» در اواخر دهه (۶۰) و «دکتر مظفر صرافی» در دهه (۸۰) شمسی به نگارش درآمده را می‌توان در زمره پر استنادترین منابع در زمینه اسکان خودانگیخته در دو دهه اخیر محسوب کرد. در جدول شماره (۳) به دیگر منابع اشاره شده است.

جدول شماره (۳). قدیمی‌ترین و پر استنادترین پژوهش‌های انجام شده سکونتگاه‌های خودانگیخته در کشور (از دهه ۵۰ به بعد).

ردیف	نوع پژوهش	مشخصات اثر		
۱	کتاب	— حاشیه‌نشینان شهری، خانه‌های ارزان قیمت و سیاست مسکن؛ حسین شکوئی، تبریز، مؤسسه تحقیقات و علوم انسانی دانشگاه تبریز، ۱۳۵۵.		
		— حاشیه‌نشینان شیراز در استان فارس؛ محمد کریم منصوریان و سید علیرضا آیت‌اللهی، دانشگاه شیراز، ۱۳۵۷.		
		— زاغه‌نشینی در مشهد؛ جعفر زمردیان و حسین حاتمی‌نژاد، دانشگاه مشهد، ۱۳۵۸.		
		— حاشیه‌نشینی؛ سید سعید زاهد زاهدانی، دانشگاه شیراز، ۱۳۶۹.		
		— حاشیه‌نشینی در ایران؛ کمال اطهاری و دیگران، مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران، ۱۳۷۴.		
		— حاشیه‌نشینی و راهکارهای ساماندهی آن، ترجمه و تدوین، مریم هادی زاده بزاز؛ شهرداری مشهد، ۱۳۸۲.		
		— سکونتگاه‌های خودانگیخته و اسطوره حاشیه‌نشینی؛ کیومرث ایراندوست، شرکت پردازش و برنامه‌ریزی شهری (وابسته به شهرداری تهران)، تهران، ۱۳۸۸.		
		— شهر، حاشیه و امنیت اجتماعی (با تأکید بر حاشیه جنوبی منطقه شهری تهران و اسلامشهر)؛ بهمن کارگر و رحیم سرور، چاپ اول، سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، ۱۳۹۰.		
		۲	پایان‌نامه	— علل مهاجرت‌ها و حاشیه‌نشینی در تهران؛ محمد منصوری برکشلو و محمود هدایتی، گروه شهرسازی، دانشکده هنرهای زیبا، دانشگاه تهران، ۱۳۵۷.
				— آلونک‌نشینی و ارائه پیشنهادی در جهت ریشه‌کن کردن آن؛ صوفیا بدلی، گروه شهرسازی، دانشکده هنرهای زیبا، دانشگاه تهران، تهران، ۱۳۵۹.
— حاشیه‌نشینی؛ فریدون بیت یونان و حمید خودکار، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ۱۳۵۹.				
— تبیین فرآیند شکل‌گیری و دگرگونی سکونتگاه‌های خودروی پیرامون کلان‌شهر تهران، مطالعه موردی اسلامشهر، نسیم‌شهر و گلستان؛ محمد شیخی، رساله دکتری، گروه				

ردیف	نوع پژوهش	مشخصات اثر
		شهرسازی، دانشکده هنرهای زیبا، دانشگاه تهران، تهران، ۱۳۸۰.
		– تبیین فرآیند شکل‌گیری و ناهنجاری‌های کالبدی و اقتصادی سکونتگاه‌های خودرو و پیرامون کلان‌شهر تهران مورد مطالعه: شهر پاکدشت؛ پروانه شاحسینی، رساله دکتری، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، ۱۳۸۲.
		– اسکان خودانگیخته جلوه‌های از توسعه ناپایدار شهری، مورد مطالعه: شهر کرمانشاه؛ کیومرث ایراندوست، رساله دکتری، گروه جغرافیا، رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ۱۳۸۶.
		– مجموعه مقالات شهرنشینی شتابان و ناهمگون، آلودگی‌نشینی در ایران و تهران؛ پرویز پیران، اطلاعات سیاسی - اقتصادی، ۱۳۶۶-۱۳۶۷.
		– حاشیه‌نشینی و اسکان خودانگیخته (مجموعه مقالات)؛ دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی، ۱۳۸۲.
		– به سوی نظریه‌ای برای ساماندهی اسکان خودانگیخته- از حاشیه‌نشینی تا متن شهرنشینی؛ مظفر صرافی، فصلنامه هفت‌شهر، سال سوم، شماره هشتم، ۱۳۸۱.
۳	مقاله	– به سوی تدوین راهبرد ملی ساماندهی اسکان خودانگیخته؛ مظفر صرافی، فصلنامه هفت‌شهر، ۹۱(۳ و ۱۰)، ۱۳۸۱.
		– بازنگری ویژگی‌های اسکان خودانگیخته؛ مظفر صرافی، مجموعه مقالات حاشیه‌نشینی و اسکان خودانگیخته، جلد اول، تهران: دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی، ۱۳۸۲.
		– ساماندهی سکونتگاه‌های خودانگیخته کشور در پرتو حکمروایی خوب شهری؛ مظفر صرافی، فصلنامه هفت‌شهر، شماره (۲۳)، ۱۳۸۷.
		– بررسی حاشیه‌نشینیان تهران، فهرست واحدهای حاشیه‌نشین؛ بخش جامعه‌شناسی مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی، دانشگاه تهران، مجری طرح سازمان برنامه، ۱۳۵۰.
		– گزارش مقدماتی سرشماری گودنشینیان جنوب تهران؛ مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی، دانشگاه تهران، مجری طرح شورای عالی اسکان گودنشینیان جنوب تهران، ۱۳۵۰.
		– گزارش بررسی حاشیه‌نشینیان ایران، تهران، اهواز، بندرعباس، بوشهر، همدان و کرمانشاه؛ مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی، دانشگاه تهران، ۱۳۵۱.
۴	طرح پژوهشی	– نگاهی کوتاه به مسئله حاشیه‌نشینی و علل و نتایج آن در شهر شیراز؛ امیر هوشنگ مهریار، ۱۳۵۴.
		– مطالعه‌ای مقدماتی درباره زورآباد (اسلام‌آباد) کرج موردی از حاشیه‌نشینی؛ مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی، دانشگاه تهران، ۱۳۶۰.
		– حاشیه‌نشینیان تبریز؛ کریم حسین‌زاده دلیر، تبریز، مؤسسه تحقیقات شهری وابسته به کمیته علوم انسانی جهاد دانشگاهی تبریز، ۱۳۶۱.
		– گزارش مناطق حاشیه‌نشینی استان‌های کشور؛ وزارت کشور، ۱۳۸۰.
		– مطالعات امکان‌سنجی توانمندسازی و ساماندهی سکونتگاه‌های خودانگیخته زاهدان،

ردیف	نوع پژوهش	مشخصات اثر
		بندرعباس و کرمانشاه؛ سازمان عمران و بهسازی شهری با همکاری بانک جهانی، ۱۳۸۲. - سند توانمندسازی و ساماندهی سکونتگاه‌های خودانگیخته؛ وزارت مسکن و شهرسازی، ۱۳۸۳.

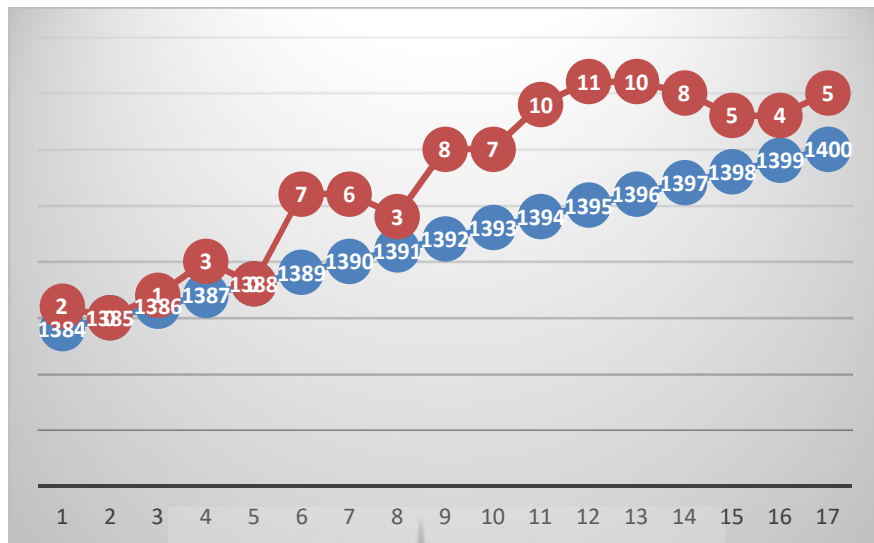
منبع. یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۰.

توزیع زمانی و مکانی پژوهش‌های انجام شده

همان‌طور که جدول شماره (۴) نشان می‌دهد پژوهش‌های مرتبط با امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری ایران از نیمه دوم دهه (۸۰) بیشتر مورد توجه پژوهشگران حوزه‌های مختلف علمی و دانشگاهی قرار گرفته است. به همین منظور مطالعات صورت گرفته طی (۱۷) سال اخیر از سال‌های (۱۳۸۴ تا ۱۴۰۰) بررسی شده‌اند. به طوری که نزدیک (۸۰) درصد پژوهش‌ها در بازه زمانی (۱۳۸۹ تا ۱۳۹۷) انجام و منتشر شده است. البته با عنایت به اینکه اغلب پژوهش‌های بررسی شده، مقاله بوده‌اند، باید لحاظ کردن فاصله زمانی در این بین مورد توجه قرار گیرد.

جدول شماره (۴). توزیع فراوانی زمان انجام یا انتشار مطالعات.

سال اجرای مطالعات	شاخص آماری	
	فراوانی	درصد
۱۳۸۸-۱۳۸۴	۶	۶/۶
۱۳۹۳-۱۳۸۹	۳۱	۳۴/۴
۱۳۹۷-۱۳۹۴	۳۹	۴۳/۳
۱۴۰۰-۱۳۹۸	۱۴	۱۵/۵
جمع	۹۰	۱۰۰

نمودار شماره (۲). توزیع زمانی انجام مطالعات.

جدول شماره (۵). توزیع فراوانی منطقه جغرافیایی انجام مطالعات.

درصد	فراوانی	شاخص آماری	منطقه جغرافیایی
۶۵	۵۸	کرمانشاه (۶ مورد)، مشهد (۵ مورد)، تبریز (۵ مورد)، همدان (۵ مورد)، ارومیه (۵ مورد)، زنجان (۴ مورد)، سنندج (۳ مورد)، کرج (۲ مورد)، پاکدشت (۲ مورد)، اردبیل (۲ مورد)، بجنورد (۲ مورد)، بندرعباس (۲ مورد)، شیراز (۱ مورد)، بومهن (۱ مورد)، آران و بیدگل (۱ مورد)، گنبدکاووس (۱ مورد)، اسلامشهر (۱ مورد)، بوشهر (۱ مورد)، قم (۱ مورد)، پارس‌آباد مغان (۱ مورد)، زابل (۱ مورد)، یاسوج (۱ مورد)، بناب (۱ مورد)، ورامین (۱ مورد)، سبزوار (۱ مورد)، ساری (۱ مورد)، یزد (۱ مورد)	
۱۲	۱۱	تهران	
۲۳	۲۱	بدون منطقه جغرافیایی	
۱۰۰	۹۰	جمع	

همان‌طور که جدول شماره (۵) نشان می‌دهد، (۶۵) درصد از مطالعات در شهرستان‌ها انجام شده است. نزدیک به (۱۲) درصد از مطالعات در شهر تهران بررسی شده است و حدود (۲۳) درصد (۲۱ مورد) نیز بدون منطقه جغرافیایی بوده‌اند؛ بنابراین می‌توان گفت پس از تهران، در شهر کرمانشاه با ۶ درصد و مشهد، تبریز، همدان و ارومیه هر کدام با (۵/۵) درصد و سپس در زنجان با

درصد و سنندج با (۳/۳) درصد بیشترین مطالعات مربوط به امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته انجام شده است. مطالعات انجام گرفته در شهرستان، اغلب در مراکز استان‌ها انجام شده است. با توجه به اینکه اکثر مطالعات مربوط به سکونتگاه‌های خودانگیخته، در حوزه پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویی هستند، به دلیل تمرکز دانشگاه‌ها در سطح تهران و مراکز استان‌ها، این مناطق بیشتر مورد مطالعه و بررسی قرار می‌گیرند؛ بالطبع مطالعات در سطح شهرستان نیز غالباً توسط دانشجویان ساکن این مناطق انجام می‌گیرد.

محورهای اصلی پژوهش‌های انجام شده

بر اساس تحلیل‌های انجام شده، محورهای اصلی پژوهش‌های صورت گرفته در حوزه امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری طی (۱۷) سال اخیر به صورت نمودار زیر است (نمودار شماره ۳). این کلیدواژه‌ها بیشترین کاربرد را در پژوهش‌های مرور شده داشته‌اند؛ بنابراین می‌توان گفت دغدغه اصلی پژوهشگران و محققان و سایر نهادهای علمی و اجرایی در سال‌های اخیر، به ترتیب موضوع امنیت اجتماعی، پیشگیری از جرم و امنیت تصرف زمین در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری ایران بوده است.

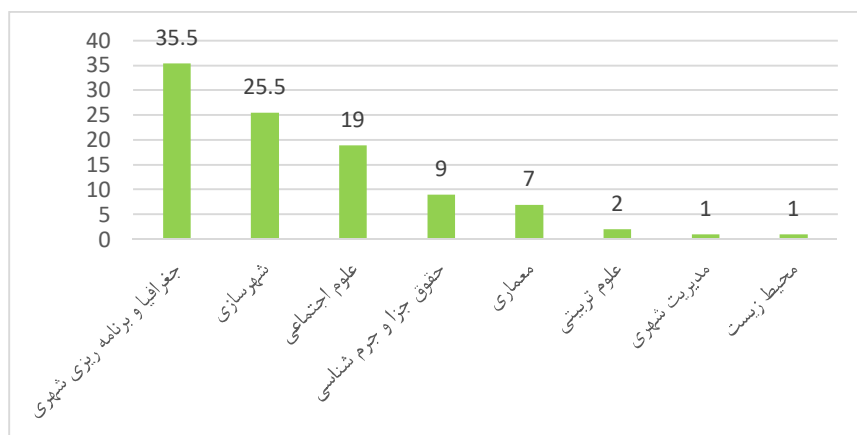
نمودار شماره (۳). محورهای اصلی مطالعات انجام شده در ۱۷ سال اخیر (از ۱۳۸۴ تا ۱۴۰۰).

سهم رشته‌های دانشگاهی در این پژوهش‌ها

طبق بررسی‌های صورت گرفته از بین رشته‌های دانشگاهی مختلف، جغرافیدانان و برنامه‌ریزان شهری با (۳۵/۵) درصد و شهرسازان با (۲۵/۵) درصد بیشترین پژوهش را در بحث امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته داشته‌اند. جامعه‌شناسان نیز با (۱۹) درصد رتبه سوم را به خود اختصاص داده‌اند. در ادامه، رشته‌های معماری با (۷ درصد)، علوم تربیتی با (۲ درصد)، محیط‌زیست و مدیریت شهری هر کدام با (۱ درصد) به موضوع ذکر شده در مطالعات خود پرداخته‌اند (جدول شماره ۶ و نمودار شماره ۴).

جدول شماره (۶). سهم رشته‌های دانشگاهی در این مطالعات.

ردیف	رشته دانشگاهی	فراوانی	درصد
۱	جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری	۳۲	۳۵/۵
۲	شهرسازی	۲۳	۲۵/۵
۳	علوم اجتماعی	۱۷	۱۹
۴	حقوق جزا و جرم‌شناسی	۸	۹
۵	معماری	۶	۷
۶	علوم تربیتی	۲	۲
۷	محیط‌زیست	۱	۱
۸	مدیریت شهری	۱	۱
	جمع	۹۰	۱۰۰

نمودار شماره (۴). سهم رشته‌های دانشگاهی مختلف در این مطالعات (به درصد).

دیدگاه‌های نظری به‌کاررفته در مطالعات انجام شده

بر طبق داده‌های جدول شماره (۷) از مطالعات انجام شده، (۶۴) مورد دارای مبانی نظری هستند، این در حالی است که حدود (۲۶) مورد نیز فاقد مبانی نظری بوده‌اند. بیشترین نظریه‌های بکار رفته در پژوهش‌های بررسی شده مربوط به نظریه‌پردازان امنیت اجتماعی از جمله نظریه‌های «باری بوزان»، «امیل دورکیم»، «ادوین ساترلند» و مکتب محیط اجتماعی و فرهنگی بوده است که در (۱۶) مورد از مطالعات استفاده شده‌اند و بعد از آن نظریه امنیت تصرف زمین در ابعاد عرفی، قانونی و ادراکی (۱۳ مورد) و مجموع نظریه‌های پیشگیری از جرم از جمله نظریه‌های «اسکار نیومن»، «جین جکوبز»، «بیل هیلیر» و غیره (۱۱ مورد) و سپس دیدگاه‌های نظری اسکان خودانگیخته از جمله دیدگاه‌های لیبرالی، رادیکالی، بنیادگرایی، نابرابری، مسئله‌گرایی، جامعه‌گرایی و هدف‌گرایی به فاصله کمی از هم قرار دارند. نظریه بوم‌شناسی اجتماعی، نظریه پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی (سپید)، نظریه قانون‌های جرم خیز و غیره در مراتب بعدی قرار دارند. سایر نظریه‌ها با فراوانی کمتر نیز در پژوهش‌های مرتبط با امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری به‌کاررفته که در جدول شماره (۶) قابل مشاهده است. تعداد فراوانی نظریه‌های بکار رفته در پژوهش‌های بررسی شده، بیانگر این امر است که پژوهشگران

شاخه‌های مختلف علمی از ابعاد متفاوت با بکارگرفتن ترکیب طیف وسیعی از نظریه‌ها سعی در مورد کاوش قرار دادن مسئله امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته در شهرهای ایران طی سال‌های اخیر داشته‌اند.

جدول شماره (۷). نظریه‌های به‌کاررفته در مطالعات انجام شده.

تعداد مطالعات	نظریه‌های به‌کاررفته در پژوهش‌ها
۱۶	نظریه‌های امنیت اجتماعی از جمله نظریه‌های باری بوزان، امیل دورکیم، ادوین ساترلند، مکتب محیط اجتماعی و فرهنگی
۱۳	نظریه امنیت تصرف زمین
۱۱	مجموع نظریه‌های پیشگیری از جرم
۱۰	نظریه‌های اسکان خودانگیخته از جمله دیدگاه‌های لیبرالی، رادیکالی، بنیادگرایی، نابرابری، مسئله-گرایی، جامعه‌گرایی، هدف‌گرایی
۸	نظریه بوم‌شناسی اجتماعی (اکولوژی اجتماعی) مکتب شیکاگو پارک و برگس
۷	پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی «سپتد»
۴	نظریه کانون‌های جرم‌خیز
۳	نظریه‌های ساماندهی سکونتگاه‌های خودانگیخته با رویکرد توانمندسازی
۲	نظریه‌های جامعه‌شناسی انحرافات از جمله نظریه کنترل اجتماعی و نظریه فرهنگ فقر اسکار لوئیس
۱	نظریه سرمایه اجتماعی پاتنام
۱	نظریه‌های اقتصاد سیاسی و فضا از جمله نظریه لیبرالیسم نو و نظریه‌های تبیین‌کننده رابطه جامعه و فضا
۱	نظریه‌های امنیت محیطی از جمله نظریه پیکره‌بندی فضایی بیل هیلیر
۱	نظریه‌های نظم اجتماعی
۱	نظریه‌های آسیب‌های اجتماعی همچون کارکردگرایی، دیدگاه کشمکش و دیدگاه کنش متقابل نمادین
۱	نظریه‌های حاشیه‌نشینی و امنیت اجتماعی از جمله نظریه مهاجرت، نظریه توسعه پایدار شهری و امنیت اجتماعی، نظریه محرومیت نسبی
۱	نظریه‌های عدالت اجتماعی از دیدگاه مارکس، هگل، بورگن هابرماس و غیره و نظریه‌های عدالت فضایی، نظریه‌های جامعه‌شناسی امنیت اجتماعی از جمله نظریه مارکس وبر، آنتونی گیدنز و پییر بوردیو
۲۶	فاقد نظریه خاص

روش پژوهش‌های انجام شده

ابزار گردآوری اطلاعات

بررسی‌ها نشان داد که (۶۹) درصد از پژوهش‌های مطالعه شده، با روش پیمایشی و ابزارهای مختلفی مانند پرسشنامه، مصاحبه، برداشت‌های میدانی و کالبدی داده‌های خود را گردآوری کرده‌اند، حدود (۲۷) درصد به روش اسنادی یا کتابخانه‌ای و فقط درصد کمی یعنی (۳) درصد با روش ارزیابی انجام شده‌اند.

جدول شماره (۸). ابزار گردآوری اطلاعات در مطالعات مرور شده.

نوع روش	فراوانی	درصد
پیمایش	۶۲	۶۹
اسنادی	۲۴	۲۷
ارزیابی	۳	۳
مجموع	۹۰	۱۰۰

روش پژوهش

همان‌گونه جدول شماره (۹) نشان می‌دهد، روش پژوهش استفاده‌شده در اکثر پژوهش‌های مطالعه شده (۹۹) درصد به روش توصیفی بوده است و تنها (۱) درصد آن‌ها به روش تطبیقی انجام شده است و در هیچ‌کدام از مطالعات از روش تبیینی استفاده نشده بود.

جدول شماره (۹). روش پژوهش در مطالعات مرور شده.

نوع روش	فراوانی	درصد
توصیفی	۸۹	۹۹
تبیینی	۰	۰
تطبیقی	۱	۱
مجموع	۹۰	۱۰۰

انواع متغیرهای مورد مطالعه

۱. متغیرهای مستقل

پژوهش‌های مرور شده، متغیرهای مستقل متنوعی را در حوزه امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری سراسر ایران، بررسی کرده بودند. برخی از آن‌ها در پژوهش‌های مختلف تکرار شده و برخی منحصر به یک پژوهش خاص بودند. جدول زیر بیانگر آن است که متغیرهای مستقل «حاشیه‌نشینی» و «سکونتگاه خودانگیخته»، «عوامل کالبدی و محیطی» و «عوامل اقتصادی به‌ویژه فقر» متغیرهای مستقل مهمی بودند که تأثیر آن‌ها بر امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری در ایران مورد ارزیابی قرار گرفته بود. نزدیک (۲۴) درصد از پژوهش‌های بررسی‌شده نیز فاقد هرگونه متغیر مستقل بودند.

جدول شماره (۱۰). انواع متغیرهای مستقل به کار رفته در مطالعات مرور شده.

درصد	فراوانی	انواع متغیرهای مستقل
۲۰	۱۸	حاشیه‌نشینی و سکونتگاه خودانگیخته
۱۳	۱۲	عوامل کالبدی و محیطی
۱۲	۱۱	امنیت تصرف زمین
۳	۳	عوامل اقتصادی (فقر)
۳	۳	آسیب‌های اجتماعی
۳	۳	توانمندسازی و بهسازی
۲	۲	جنسیت
۲	۲	مهاجرت
۲	۲	کیفیت محیطی
۲	۲	مشارکت مردمی و اجتماعی
۲	۲	سرمایه اجتماعی - سرمایه فرهنگی و دین‌داری
۱	۱	اقدامات انتظامی
۱	۱	کاربری اراضی
۱	۱	پایداری اجتماعی
۱	۱	بزهکاری
۱	۱	طراحی محیطی
۱	۱	بازآفرینی فضاهای گمشده
۱	۱	امنیت اجتماعی
۱	۱	ناهنجاری‌های کالبدی
۲۴	۲۲	فاقد متغیر مستقل

۲. متغیرهای وابسته

با توجه به موضوع بررسی شده یعنی امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری در ایران، مهم‌ترین متغیر وابسته مطرح‌شده در پژوهش‌ها «امنیت اجتماعی»، پس از آن «وقوع جرم و ناهنجاری‌های اجتماعی» و «کیفیت کالبدی مسکن» بوده است. علاوه بر این (۲۴) درصد از پژوهش‌های مطالعه شده فاقد هر نوع متغیر وابسته بوده‌اند.

جدول شماره (۱۱). انواع متغیرهای وابسته به کار رفته در مطالعات بررسی شده.

انواع متغیرهای وابسته	فراوانی	درصد
امنیت اجتماعی	۳۰	۳۳
وقوع جرم و ناهنجاری‌های اجتماعی	۱۷	۱۹
کیفیت کالبدی مسکن	۶	۷
امنیت شهری	۳	۳
مشارکت در ساماندهی سکونتگاه‌های خودانگیخته	۳	۳
پیشگیری از جرم	۲	۲
بزهکاری	۲	۲
ساماندهی سکونتگاه‌های خودانگیخته	۲	۲
امنیت اجتماعی زنان	۱	۱
سلامت اجتماعی	۱	۱
امنیت تصرف	۱	۱
امنیت و توسعه پایدار شهری	۱	۱
فاقد متغیر وابسته	۲۲	۲۴

تکنیک‌ها و مدل‌های تحلیل پژوهش‌های انجام شده

بررسی پژوهش‌های مطالعه شده نشان داد که (۵۳) درصد از آن‌ها در تجزیه و تحلیل داده‌های خود از روش تحلیل خاصی استفاده نکرده‌اند و (۴۷) درصد بقیه روش‌های آماری مختلف همچون تحلیل عاملی، آزمون تی تک نمونه‌ای، مدل‌های آماری گرافیک مبنا همچون آزمون مرکز متوسط و بیضی انحراف معیار، شاخص نزدیک‌ترین همسایه و روش درون‌یابی تخمین تراکم کرنل و غیره که در جدول آمده است را به کار برده‌اند.

جدول شماره (۱۲). روش تجزیه و تحلیل به کار رفته در مطالعات انجام شده.

درصد	فراوانی	تکنیک‌ها و مدل‌های تحلیل در مطالعات
۴۷	۴۲	تحلیل عاملی، آزمون تی تک نمونه‌ای، مدل‌های آماری گرافیک مبنا از جمله آزمون مرکز متوسط و بیضی انحراف معیار، شاخص نزدیک‌ترین همسایه و روش درون‌یابی تخمین تراکم کرنل، تکنیک رتبه‌بندی از جمله روش امتیاز استاندارد شده و شاخص ناموزونی موریس، آزمون خی ۲، تکنیک تحلیل شبکه و تحلیل فازی در محیط «آرک‌جی‌آی‌اس»، رگرسیون چند متغیره، تحلیل مسیر، ضریب همبستگی پیرسون، ضریب همبستگی تاو-کندال، روش تفسیری معادلات ساختاری، ماتریس کمی برنامه‌ریزی راهبردی (QSPM)، آزمون کروسکال والیس، SWOT، AHP، ANP
۵۳	۴۸	فاقد روش تحلیل
۱۰۰	۹۰	مجموع

یافته‌های مطالعات انجام شده

۳. تأثیر حوزه‌های مختلف بر امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری در ایران

همان گونه که جدول شماره (۱۳) نشان می‌دهد می‌توان متغیرهای مؤثر بر امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری را در چهار دسته کلی «زمینه‌ای»، «کالبدی»، «اجتماعی» و «اقتصادی» جای داد.

جدول شماره (۱۳). یافته‌های مربوط به متغیرهای مؤثر بر امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری در ایران.

متغیرهای مؤثر بر امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری در ایران			
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
۲/۹	۲	۲/۹	۲
		۴۵/۵	۳۱
		۱۶/۱	۱۱
		۴/۴	۳
۷۳/۵	۵۰	۲/۹	۲
		۱/۴	۱
		۱/۴	۱
		۱/۴	۱

متغیرهای مؤثر بر امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری در ایران			
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
		۵/۸	۴
		۵/۸	۴
۱۹/۱	۱۳	۲/۹	۲
		۱/۴	۱
		۱/۴	۱
		۱/۴	۱
۴/۴	۳	۴/۴	۳
۱۰۰	۶۸	۱۰۰	۶۸

۴. تأثیر متغیرهای کالبدی بر امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری

با توجه به جدول شماره (۱۳)، در خصوص متغیرهای مستقل مرتبط با امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری، از میان چهار دسته مجموعه متغیر «زمینه‌ای»، «کالبدی»، «اجتماعی» و «اقتصادی» متغیرهای کالبدی بیشترین فراوانی را در میان سایر متغیرها دارند. بنا بر جدول بالا، سهم متغیر کالبدی (۷۳/۵) درصد است. به عبارتی از دیدگاه پژوهش‌های مطالعه شده، سهم متغیرهای «ناهنجاری‌های کالبدی و محیطی» و «امنیت تصرف زمین» در کاهش یا افزایش امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری از متغیرهای دیگر بیشتر است. در این میان سهم «ناهنجاری‌های کالبدی و محیطی» از دیگر متغیرهای کالبدی بیشتر است که در واقع از تأثیرگذاری شدید عوامل کالبدی و محیطی در کاهش امنیت سکونتگاه‌های مورد مطالعه حکایت دارد؛ در بیشتر پژوهش‌های مطالعه شده به این موضوع پرداخته شده است. به عبارتی ساختار کالبدی و محیطی نامناسب این‌گونه سکونتگاه‌ها بستر و زمینه را برای بروز انواع ناهنجاری‌های اجتماعی فراهم کرده است. به‌عنوان مثال «قرلباش» در پایان‌نامه خود تأثیر نارسایی‌های کالبدی را در وقوع ناهنجاری‌های اجتماعی مورد مطالعه قرار داده است. ایشان در پژوهش خود بالا بودن تراکم خالص و ناخالص جمعیت و به‌تبع آن نرخ بالای بزهکاری و بالا بودن میزان کاربری مسکونی و نبود برخی کاربری‌های موردنیاز شهروندان از جمله کاربری‌های

فضای سبز، فرهنگی و نبود کاربری انتظامی را در منطقه اسکان خودانگیخته بیسیم از جمله عوامل مؤثر در بروز بزهکاری و جرم‌خیزی در این‌گونه مناطق مورد شناسایی و تبیین قرار داده‌اند (قزلباش، ۱۳۸۷). «علیزاده» نیز در پایان‌نامه خود، نقش امنیت تصرف زمین را در ساماندهی سکونتگاه‌های خودانگیخته در سال (۱۳۸۹) مورد بررسی قرار داده است و به این نتیجه رسیده است که بین کیفیت مسکن، انگیزه سرمایه‌گذاری خانوار در مسکن و انگیزه مشارکت خانوارها در طرح‌های بهسازی و امنیت تصرف در محله اسلام‌آباد تهران رابطه مستقیم وجود دارد. همچنین فقدان درآمد کافی، تأثیرات منفی را بر روی متغیرهای ذکر شده بر جای گذاشته است (علیزاده، ۱۳۸۹).

«اکبرپور و رضانی» در پژوهش خود به این نتیجه رسیده‌اند که بیشترین جرائم ارتكابی محلات خودانگیخته در محدوده کاربری‌های زمینه‌ای بایر و مسکونی رخ می‌دهد (اکبرپور و رضانی، ۱۳۹۶).

«سالاری‌فر و معصومی» در مقاله خود که تأثیر عوامل کالبدی-محیطی را بر ارتقاء امنیت اجتماعی سکونتگاه‌های خودانگیخته شهر سبزوار مطالعه کرده‌اند به این نتیجه رسیده‌اند که در سکونتگاه‌های خودانگیخته، مؤلفه‌های کالبدی از جمله آلودگی نمادی، آلودگی دیداری، فعالیت‌های کاربری زمین، کیفیت کلی سکونت، آلودگی نور و دسترسی با امنیت اجتماعی رابطه مستقیم و معناداری دارند که از بین عوامل ذکر شده، آلودگی نمادی را دارای بیشترین تأثیر دانسته‌اند (سالاری‌فر و معصومی، ۱۳۹۶).

۵. تأثیر متغیرهای اجتماعی بر امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری

بر اساس جدول شماره (۱۳)، می‌توان گفت که پس از متغیرهای کالبدی، متغیرهای اجتماعی بیشترین فراوانی را در میان سایر متغیرها در بحث امنیت سکونتگاه‌های خودانگیخته با (۱۳) درصد به خود اختصاص داده‌اند. آسیب‌های اجتماعی، سرمایه اجتماعی، فرهنگی و دین‌داری و مشارکت اجتماعی، مهاجرت، پایداری اجتماعی، امنیت اجتماعی و اقدامات انتظامی

به عنوان متغیرهای مستقل در بعد اجتماعی مطالعه شده‌اند که سهم متغیرهای آسیب‌های اجتماعی، سرمایه اجتماعی و مشارکت اجتماعی از دیگر متغیرهای اجتماعی بیشتر است.

به عنوان مثال «بهرام بیات» در سال (۱۳۹۴) در پژوهشی آسیب‌ها و جرائم مناطق حاشیه‌نشین شهر تهران را تحلیل کرده است. ایشان در یافته‌های خود نشان می‌دهد که بین طبقه اجتماعی-اقتصادی و میزان آسیب‌ها و جرائم رابطه معنی‌داری وجود ندارد؛ ولی بین متغیرهایی همچون احساس نابرابری، خدمات شهری، امکانات رفاهی، کنترل اجتماعی و شلوغی محل با آسیب‌ها و جرائم ارتباط وجود دارد (بیات، ۱۳۹۴).

«فعلی و همکاران» نیز در مقاله خود، تأثیر سرمایه اجتماعی را بر امنیت اجتماعی در بین شهروندان محلات حاشیه‌نشین شهر ساری بررسی کردند. یافته‌های پژوهش آن‌ها نشان داد که با افزایش سرمایه اجتماعی در بین شهروندان محلات حاشیه‌نشین، احساس امنیت نیز افزایش می‌یابد (فعلی و همکاران، ۱۳۹۷).

۶. تأثیر متغیرهای زمینه‌ای از جمله جنسیت بر امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری

با مشاهده جدول شماره (۱۳) مشخص می‌شود که متغیر «جنسیت» کمترین متغیر بررسی‌شده (۲/۹ درصد) در ارتباط با امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری است؛ و این امر نشان‌دهنده کمتر پرداخته شدن به موضوع زنان در سکونتگاه‌های موردنظر است. مسئله زنان در مقوله‌های امنیت اجتماعی، سلامت اجتماعی، مهارت‌های ارتباطی و مهارت‌های زندگی در مناطق اسکان خودانگیخته بررسی‌شده است. در مطالعه حاضر، دو مقاله و دو پایان‌نامه در ارتباط با بحث زنان در سکونتگاه‌های خودانگیخته بررسی‌شده است؛ به عنوان مثال در مقاله «ژیلا قزوینه، بی‌تا و گراوندی»، مشارکت‌های مردمی در مناطق اسکان غیررسمی و نظم و امنیت اجتماعی از دید دختران محله کولی‌آباد کرمانشاه بررسی شد. یافته‌ها نشان داد که از دید دختران ساکن محله

وجود ارادل‌واوباش، عدم رعایت موازین اخلاقی و اسلامی توسط زنان کولی از جمله مشکلات موجود بوده است. با این حال نتایج پژوهش، مشارکت‌های مردمی یک‌طرفه، مشارکت‌های مردمی دوطرفه و مشارکت‌های مشروط را از جمله راهکارهای مفید و مناسب برای کاهش آسیب‌های اجتماعی و بالابردن امنیت محله به‌ویژه برای زنان دانسته است (قزوینه، بیتا و گراوندی، ۱۳۹۵).

«فتحی و باقرزاده» نیز در مقاله خود که امنیت اجتماعی را بر اساس سلامت اجتماعی، مهارت‌های ارتباطی و مهارت‌های زندگی در زنان مناطق حاشیه‌نشین تبریز پیش‌بینی کرده‌اند، چنین نتیجه‌گیری می‌کنند که ابعاد سلامت اجتماعی، مهارت‌های ارتباطی و مهارت‌های زندگی قادر به پیش‌بینی تغییرات امنیت اجتماعی در زنان هستند. از سوی دیگر متغیرهای مشارکت اجتماعی، تفسیر و شفاف‌سازی صحبت‌های مخاطب و متغیر مهارت‌های مربوط به روابط انسانی تأثیرگذاری بیشتری بر امنیت اجتماعی زنان مناطق حاشیه‌نشین دارند (فتحی و باقرزاده، ۱۳۹۹).

۷. تأثیر متغیرهای اقتصادی از جمله فقر بر امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری

در مطالعه حاضر، متغیرهای اقتصادی نیز همانند متغیرهای زمینه‌ای تعداد کمتری (۴/۴ درصد) را در ارتباط با بحث امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته به خود اختصاص داده‌اند. در این مطالعه سه مقاله در ارتباط با فقر و سکونتگاه‌های خودانگیخته بررسی شده‌اند. به‌عنوان مثال «ایراندوست» در مقاله خود با عنوان «فقر، سکونتگاه‌های خودانگیخته و امنیت شهری» نشان می‌دهد که بین امنیت و سکونتگاه‌های خودانگیخته رابطه‌ای دوسویه برقرار است که با امنیت کل شهر و ساکنان سکونتگاه‌های خودانگیخته ارتباط پیدا می‌کند. ایشان در پژوهش خود، فقر، امنیت سکونت، بلایای طبیعی و انسان‌ساز، خشونت‌ها و شورش‌های شهری را جزء مسائل اصلی امنیتی سکونتگاه‌های خودانگیخته به‌شمار می‌آورد. در نظر ایشان، تولد و رشد نسل دوم و سوم ساکنان این محلات با آمال و آرزوهای متفاوت از پدران خود، در صورت عدم برآوردن صحیح، مسئله مهمی است که می‌تواند منجر به بروز مشکلات

اجتماعی و امنیتی شود. تأکید پژوهش ایشان بر این نکته است که گرفتار آمدن فقرا در چرخه تولید و بازتولید فقر و محرومیت نسبی و نابرابری‌های قومی و نژادی، امنیت دوسویه را در محلات فقیرنشین و شهر به‌طور وسیع‌تر سلب خواهد کرد.

«احمدی و ایمان» نیز در مقاله خود که فرهنگ فقر، حاشیه‌نشینی و گرایش به رفتار بزهکارانه را در میان جوانان حاشیه‌نشین ده پیاله شیراز در سال (۱۳۸۳) مورد مطالعه قرار داده‌اند، به این نتیجه رسیده‌اند که بین حاشیه‌نشینی و مؤلفه‌های فرهنگ فقر از قبیل عدم تمایل به پس‌انداز، احساس سرشکستگی و میل به انزوا و کمبود حمایت خانواده با گرایش به رفتار بزهکارانه و تعامل بین حاشیه‌نشینی و مؤلفه‌های فرهنگ فقر در ارتباط با رفتار بزهکارانه جوانان، حدود (۹۹) درصد رابطه معنی‌داری وجود دارد.

نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر، فراتحلیل پژوهش‌های مربوط به امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری در ایران است. نگاهی دقیق به مطالعات انجام شده در حوزه سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری نشان داد که تا قبل از دهه (۸۰) شمسی قسمت اعظم مطالعات انجام شده پیرامون علل و عوامل شکل‌گیری سکونتگاه‌های خودانگیخته کشور و عمدتاً در قالب طرح‌ها و پایان‌نامه‌های دانشگاهی صورت گرفته است. در حالی که دهه (۸۰) به‌ویژه از نیمه دوم به بعد، به دنبال تدوین سند ملی توانمندسازی و ساماندهی سکونتگاه‌های خودانگیخته کشور در سال (۱۳۸۲)، اغلب مطالعات در قالب طرح‌های ساماندهی و توانمندسازی بر روی این‌گونه سکونتگاه‌ها در سراسر کشور انجام شده است. در دهه (۹۰) نیز، پژوهش‌های مربوطه در ابعاد ریزتر و محلی‌تر و با نگاهی نو و فراتر از دهه قبل در اکثر شهرها تهیه شده‌اند.

پژوهش‌های مرتبط در زمینه امنیت در سکونتگاه‌های موردنظر از دهه (۸۰) شمسی مورد توجه پژوهشگران مختلف قرار گرفته است. به‌گونه‌ای که طی (۱۷) سال اخیر یعنی از سال‌های (۱۳۸۴ تا ۱۴۰۰) شمسی پژوهش‌های متعددی در زمینه

امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته انجام شده است که علت این امر را می‌توان ناشی از توجه بیشتر به نظریه‌های پیشگیری از جرم و امنیت محیطی دانست.

بر طبق بررسی‌های صورت گرفته، از بین رشته‌های دانشگاهی مختلف، جغرافیدانان و برنامه‌ریزان شهری با (۳۵/۵) درصد و شهرسازان با (۲۵/۵) درصد بیشترین پژوهش را در بحث امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته داشته‌اند. جامعه‌شناسان نیز با (۱۹) درصد رتبه سوم را به خود اختصاص داده‌اند.

بررسی چارچوب نظری مطالعات انجام‌شده، بیانگر این امر است که پژوهشگران شاخه‌های مختلف علمی از ابعاد متفاوت و با به‌کارگرفتن ترکیب طیف وسیعی از نظریه‌ها سعی در کاوش مسئله امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته در شهرهای ایران طی سال‌های اخیر داشته‌اند؛ که بیشترین نظریه‌های به‌کار رفته در پژوهش‌های بررسی‌شده مربوط به نظریه‌پردازان امنیت‌اجتماعی از جمله نظریه‌های «باری بوزان»، «امیل دورکیم»، «دوین ساترلند» و «مکتب محیط اجتماعی و فرهنگی» بوده است که در (۱۶) مورد از مطالعات استفاده شده‌اند و بعد از آن نظریه «امنیت تصرف زمین در ابعاد عرفی، قانونی و ادراکی» (۱۳) مورد و مجموع نظریه‌های پیشگیری از جرم از جمله نظریه‌های «اسکار نیومن»، «جین جکوبز»، «بیل هیلیر» و غیره (۱۱) مورد و سپس دیدگاه‌های نظری اسکان خودانگیخته از جمله دیدگاه‌های لیبرالی، رادیکالی، بنیادگرایی، نابرابری، مسئله‌گرایی، جامعه‌گرایی و هدف‌گرایی به فاصله کمی از هم قرار دارند. نظریه بوم‌شناسی اجتماعی، نظریه پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی (سپید)، نظریه کانون‌های جرم‌خیز و غیره در مراتب بعدی قرار دارند.

نتیجه تحلیل پژوهش‌های بررسی‌شده نشان داد که پژوهش‌های صورت گرفته در حوزه امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری را می‌توان در دسته‌های «کالبدی»، «اجتماعی»، «اقتصادی» و «زمینه‌ای» دسته‌بندی کرد. متغیرهای کالبدی جزء بیشترین متغیرهایی بوده‌اند که محققان از جنبه‌های مختلف ارتباط آن را با مسئله امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری سنجیده‌اند، به عبارتی از دیدگاه پژوهش‌های مطالعه شده، سهم ناهنجاری‌های

کالبدی و محیطی و امنیت تصرف زمین در کاهش یا افزایش امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری از متغیرهای دیگر بیشتر است. در این میان سهم «ناهنجاری‌های کالبدی و محیطی» از دیگر متغیرهای کالبدی بیشتر است که در واقع از تأثیرگذاری شدید عوامل کالبدی و محیطی در کاهش امنیت سکونتگاه‌های مورد مطالعه حکایت دارد، که در بیشتر پژوهش‌های مطالعه شده به این موضوع پرداخته شده است. به عبارتی ساختار کالبدی و محیطی نامناسب این‌گونه سکونتگاه‌ها بستر و زمینه را برای بروز انواع ناهنجاری‌های اجتماعی فراهم کرده است.

منابع

- آذرمی، مهدی؛ آذر، علی؛ عبدالله زاده طرف، اکبر (۱۳۹۸). «بررسی نقش برنامه‌ریزی و طراحی محیطی در میزان امنیت شهری مناطق حاشیه‌نشین شهر تبریز». فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی، (۳۲)۸، صص ۴۱-۵۴.
- آقایی، هادی؛ کریمی، محمدرضا (۱۳۹۶). «حاشیه‌نشینی و امنیت اجتماعی: با تأکید بر مسائل اجتماعی و مدیریتی»، چاپ یک، ص ۱۱۲. تهران: نشر سخنوران.
- ابراهیم‌پور، داوود؛ حبیب‌زاده، اصحاب؛ خاله اوغلی چرندابلی، زینب (۱۳۹۹). «مطالعه عوامل اجتماعی مرتبط با احساس امنیت اجتماعی در میان حاشیه‌نشینان و غیرحاشیه‌نشینان شهر تبریز». مطالعات امنیت اجتماعی، (۱۱) (۶۴).
- احدی، نیلوفر (۱۳۹۷). «ساماندهی فضایی سکونتگاه‌های خودانگیخته جهت خلق فضای امن و قابل دفاع با تأکید بر امنیت شبانه (نمونه موردی: محله گل‌مغان اردبیل)». (پایان‌نامه کارشناسی ارشد)، قزوین: رشته شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره).
- احمدی، بهمن؛ امین‌زاده گوهرریزی، بهناز (۱۳۹۵). «تحلیل اثرات پایداری اجتماعی بر میزان ادراک امنیت تصرف در سکونتگاه‌های خودانگیخته؛ نمونه موردی: محله کشتارگاه ارومیه». فصلنامه علمی - پژوهشی مطالعات شهری، (۲۰)۵، صص ۲۹-۴۲.
- احمدی، حبیب؛ ایمان، محمدتقی (۱۳۸۴). «فرهنگ فقر، حاشیه‌نشینی و گرایش به رفتار بزهکارانه در میان جوانان حاشیه‌نشین ده پیاله شیراز در سال ۱۳۸۳». مجله پژوهشی دانشگاه اصفهان (علوم انسانی)، (۲)۱۹، صص ۹۹-۱۱۸.
- ارجمند، شهرام؛ حیدری، علی‌اکبر (۱۳۹۴). «ارزیابی شرایط و کیفیت مکان‌های جرم‌خیز شهر یاسوج در اقدامات بزه کارانه (مطالعه موردی: مهریان، مادوان و بله زار)». تهران: سومین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم جغرافیا و برنامه‌ریزی، معماری و شهرسازی.
- ارجنه، مهدی (۱۴۰۰). «ارزیابی سکونتگاه خودانگیخته و لزوم پیشگیری از انباشت آسیب‌های اجتماعی». نهمین کنفرانس بین‌المللی پیشرفت‌های اخیر در مدیریت و مهندسی صنایع.
- افرندنژاد، افرا (۱۳۹۳). «تحلیل رابطه فضا و جرم در سکونتگاه‌های خودانگیخته (نمونه موردی: ده ونک تهران)». (پایان‌نامه کارشناسی ارشد)، تهران: دانشگاه علامه طباطبائی.
- افسری، رسول؛ بهزادفر، مصطفی؛ خیرالدین، رضا (۱۴۰۰). «تبیین فرآیند شکل‌گیری و تکامل امنیت فضایی در سکونتگاه‌های خودانگیخته (مطالعه موردی: شهرهای ایرانی)». پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، (۱)۹، صص ۲۳۱-۲۶۵.

- اکبرپور، محمد؛ رضانی، مرتضی (۱۳۹۶). «نقش کاربری اراضی شهری در تشکیل الگوهای بزهکاری در محلات اسکان خودانگیخته». فصلنامه پژوهش‌های انتظام اجتماعی، (۳)۹، صص ۱۰۹-۱۳۴.
- امیری، ابراهیم؛ صدری، آرش؛ ایزانلو، هادی (۱۳۹۵). «تأثیر کیفیات محیطی در پیشگیری از جرم و ایجاد امنیت (نمونه موردی: محله جوادیه بجنورد)». مشهد: اولین کنفرانس بین‌المللی و سومین کنفرانس ملی معماری و منظر شهری پایدار.
- اورک، مهنوش؛ رهایی، امید (۱۳۹۴). «بررسی بافت مسکونی مناطق حاشیه‌نشین از دیدگاه آسیب‌شناسی اجتماعی». تهران: اولین همایش علمی پژوهشی افق‌های نوین در علوم جغرافیا و برنامه‌ریزی، معماری و شهرسازی ایران.
- ایراندوست، کیومرث (۱۳۹۱). «فقر، سکونتگاه‌های غیررسمی و امنیت شهری». فصلنامه ره نامه سیاست‌گذاری، (۱)۳، صص ۱۵۹-۱۸۱.
- بازرگان، مهدی (۱۳۹۷). «تحلیل فضایی- مکانی جرائم خشن در کلان‌شهرمشهد با تأکید بر محلات حاشیه‌نشین». (پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد). مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد.
- بختیاری، نفیسه سادات (۱۳۹۲). «آسیب‌شناسی اجتماعی و کالبدی سکونتگاه‌های خودانگیخته شهرکرج (نمونه موردی کلاک)». (پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد)، تهران: دانشکده ادبیات و علوم انسانی، مجتمع دانشگاهی ولیعصر (عج)، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
- بزی، خدارحم؛ کیانی، اکبر؛ زارعی، یعقوب (۱۳۹۰). «بررسی ارتباط اسکان خودانگیخته با افتراق مکانی در افزایش میزان جرم و امنیت اجتماعی شهر بوشهر». فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، (۱۲)۴۵، صص ۲۳۱-۲۵۷.
- بشیریه، تهمورث؛ مظفری، محمدسعید (۱۳۹۷). «رابطه حاشیه‌نشینی با ارتکاب جرم در شهر کرمانشاه (مورد مطالعه: منطقه حاشیه‌نشین دولت‌آباد کرمانشاه در سال ۱۳۹۳)». مجله پژوهش‌های حقوق جزا و جرم‌شناسی، (۱)۱۱، صص ۱۶۱-۱۹۰.
- بمانیان، محمدرضا؛ رفیعیان، مجتبی؛ ضابطیان، الهام (۱۳۸۸). «سنجش عوامل مؤثر بر ارتقاء امنیت زنان در محیط‌های شهری (مورد: محدوده اطراف پارک شهر- تهران)». پژوهش زنان، (۳)۷، صص ۴۹-۶۷.
- بنا، مرتضی (۱۳۹۵). «تأثیر سکونتگاه‌های خودانگیخته بر جرائم شهری کلان‌شهرها». تبریز: دومین کنگره بین‌المللی علوم زمین و توسعه شهری.
- بهرامی، رحمت‌الله (۱۳۸۷). «عوامل مؤثر بر شکل‌گیری حاشیه‌نشینی و تأثیر آن بر امنیت اجتماعی (مطالعه موردی: شهر سنندج)». فصلنامه مسکن و محیط روستا، صص ۵۹-۷۵.

- بهنود، هدیه؛ سرور، رحیم (۱۳۹۵). «مدیریت امنیت اجتماعی در سکونتگاه‌های خودانگیخته مطالعه موردی گنبدکاووس». تهران: چهارمین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم جغرافیا و برنامه‌ریزی، معماری و شهرسازی.
- بیات، بهرام (۱۳۹۴). «تحلیل آسیب‌ها و جرائم مناطق حاشیه‌نشینی شهر تهران». فصلنامه علمی - پژوهشی مطالعات امنیت اجتماعی، شماره ۴۳، صص ۲۰-۱.
- بیات، بهرام؛ حسنونند، اسماعیل؛ حسنونند، احسان (۱۳۹۱). «فراتحلیل مطالعات مربوط به احساس امنیت اجتماعی». مطالعات امنیت اجتماعی، شماره ۲۹، صص ۶۹-۹۶.
- پاکزی، معصومه؛ شیخی، داوود؛ یوردخانی، مختار (۱۳۹۷). «عوامل مؤثر بر میزان افزایش جرم در سکونتگاه‌های خودانگیخته (مطالعه موردی: شهر پاکدشت)». فصلنامه آمایش محیط، (۱۱)۴۱، صص ۱۳۹-۱۶۰.
- پاکزاد، جهان‌شاه (۱۳۸۸). «سیر اندیشه‌ها در شهرسازی (۳) از فضا تا مکان». تهران: انتشارات آرمان شهر.
- پوراحمد، احمد؛ مهدی، علی؛ مهدیان بهنمیری؛ معصومه (۱۳۹۲). «بررسی و تحلیل تأثیر حاشیه‌نشینی در وقوع جرم و ناامنی مطالعه موردی: محله شیخ‌آباد شهر قم». مشهد: پنجمین کنفرانس برنامه‌ریزی و مدیریت شهری.
- پیران، پرویز (۱۳۸۱). «باز هم در باب اسکان خودانگیخته مورد شیرآباد زاهدان». نشریه شهرسازی و معماری هفت‌شهر، (۹ و ۱۰) اسکان خودانگیخته، صص ۷-۲۴.
- پیله‌ور، علی اصغر (۱۳۹۵). «بررسی رابطه حاشیه‌نشینی و امنیت شهری در شهر بجنورد با رویکرد CPTED». مرودشت: همایش ملی رویکردهای نوین در برنامه‌ریزی و توسعه پایدار منطقه‌ای.
- ترکی‌زاده، علی (۱۳۹۷). «احساس امنیت اجتماعی در مناطق حاشیه‌نشین». چاپ (۱)، ص ۱۱۳. ایلام: نشر بازاندیشی.
- توانگر، فاتح (۱۳۸۹). «آثار توانمندسازی بر امنیت اجتماعی در سکونتگاه‌های خودانگیخته (مطالعه موردی: دولت‌آباد شهر کرمانشاه)». (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). تهران: رشته علوم اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.
- توانگر، فاتح؛ قاسمی، سیدرامین؛ رجبی گیلانی، نادر؛ خرمی راد، حمید (۱۳۹۳). «کلید گمشده امنیت اجتماعی در سکونتگاه‌های خودانگیخته (مطالعه سکونتگاه خودانگیخته دولت‌آباد کرمانشاه)». فصلنامه مددکاری اجتماعی، (۳) (پیاپی ۷)، صص ۱۶-۲۶.
- جباری، زهرا؛ موسوی رکنی، سید علی اصغر (۱۳۹۴). «تأثیر سکونتگاه‌های خودانگیخته بر جرائم و

- راه کارهای پیشگیری از آن». شیراز: اولین کنفرانس تخصصی معماری و شهرسازی ایران.
- حاتمی نژاد، حسین؛ حاتمی نژاد، حجت؛ فارابی اصل، نیر؛ ثابت کوشکی نیان، مجتبی؛ فؤادی، فاطمه (۱۳۹۱). «تحلیلی جغرافیایی پیرامون اثرگذاری کالبد مناطق شهری بر ایجاد جرم (نمونه موردی: سکونتگاه‌های خودانگیخته مشهد)». فصلنامه علمی - پژوهشی برنامه‌ریزی منطقه‌ای، (۲)(۷)، صص ۶۵-۷۵.
- حبیبی، کیومرث؛ احمدی، بهمن؛ رحیمی، آرمان (۱۳۹۲). «نقش امنیت تصرف بر کیفیت کالبدی مسکن در سکونتگاه‌های خودانگیخته نمونه مورد مطالعه: محله اسلام‌آباد ۲ شهر ارومیه». فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی شهری، (۲)۱، صص ۲۹-۴۶.
- حسینی، اکرم؛ گنجلو، عاطفه؛ عوض محمدی، نجمه؛ کفاش، فاطمه (۱۳۹۴). «بررسی رابطه سکونتگاه‌های خودانگیخته داخلی با امنیت شهری نمونه موردی، محله آبکوه مشهد». مشهد: هفتمین کنفرانس ملی برنامه‌ریزی و مدیریت شهری با تأکید بر راهبردهای توسعه شهری.
- حیدر نژاد، کیوان؛ زینالی، حامد؛ میرجعفرپور، سیدابوالفضل (۱۳۹۴). «بررسی ارتباط بزهکاری با اسکان خودانگیخته (حاشیه‌نشینی) در سطح شهرستان بناب». مراغه: همایش ملی استفاده از فناوری‌ها و فناوری‌های نوین طراحی، محاسبه و اجرا در مهندسی عمران، معماری و شهرسازی.
- حیدری، محمدتقی؛ حضرتی، مجید (۱۳۹۹). «تبیین نقش امنیت اجتماعی در ارتقاء مؤلفه‌های سلامت اجتماعی محلات اسکان خودانگیخته (موردی: محله اسلام‌آباد شهر زنجان)». فصلنامه علمی - پژوهشی مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، (۱۵) (پیاپی ۵۰)، صص ۲۳۳-۲۴۸.
- خاکپور، براتعلی؛ بیرانوندزاده، مریم؛ رستم گورانی، ابراهیم؛ سرخ‌کمال، کبری (۱۳۹۰). «اسکان خودانگیخته، ناهنجاری‌های شهری و راهکارهای تعدیل آن نمونه موردی: شهرک توحید بندرعباس». فضای جغرافیایی، (۱۲) (۳۴)، صص ۱۵۶-۱۸۱.
- داداش‌پور، هاشم؛ علیزاده، بهرام (۱۳۸۹). «رابطه بین امنیت تصرف و کیفیت مسکن در سکونتگاه خودانگیخته اسلام‌آباد شهر تهران». هویت شهر، (۷) (۵)، صص ۳۱-۴۲.
- داداش‌پور، هاشم؛ علیزاده، بهرام (۱۳۹۰). «اسکان خودانگیخته و امنیت تصرف زمین» چاپ (۱)، ص ۱۹۸. تهران: ناشر آذرخش.
- داداش‌پور، هاشم؛ علیزاده، بهرام؛ رفیعیان، مجتبی (۱۳۸۹). «بررسی و تحلیل رابطه امنیت تصرف قانونی و عرفی با میزان مشارکت خانوارها در طرح‌های بهسازی در محله اسلام‌آباد تهران». مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، شماره (۷)، صص ۹۱-۱۱۲.
- داداشی، سعیده؛ پهلوان‌پور، رسول (۱۳۹۱). «بررسی میزان نقش احساس امنیت و ایمنی در ایجاد بحران هویت شهری در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهرهای بزرگ». ابهر: اولین همایش ملی

- مدیریت بحران شهری با چشم‌انداز افق ۱۴۰۴.
- داستان ایلخچی، علیرضا؛ بیگی، جمال؛ صدیقی، فهیمه (۱۳۹۴). «سکونتگاه‌های خودانگیخته و ارتباط آن با ناهنجاری‌های اجتماعی». تبریز: همایش ملی نگاهی نو به: شهرسازی، امنیت و پیشگیری از وقوع جرم در فضاهای شهری.
- دعاخوان، سیدرضا (۱۳۹۳). «رابطه حاشیه‌نشینی با جرم و آسیب‌های اجتماعی». میبد: اولین همایش ملی وکالت، اخلاق، فقه و حقوق.
- دلاور، علی (۱۳۸۴). «مبانی نظری و عملی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی». تهران: انتشارات رشد.
- رحیمی، لیلا؛ عزیزی، طیبه (۱۳۹۶). «بررسی ارتباط کیفیت کالبدی مسکن و شاخص‌های امنیت تصرف در مناطق حاشیه‌نشین (موردشناسی: محله وکیل‌آباد شهر ارومیه)». جغرافیا و آمایش شهری و منطقه‌ای، (۲۵)۷، صص ۲۰۳-۲۲۲.
- رضایی، محمدرضا؛ ضرغام‌زاد، مهدی (۱۴۰۰). «ارزیابی نقش امنیت تصرف زمین در ساماندهی سکونتگاه‌های خودانگیخته (نمونه موردی: محله اسکان - شهر یزد)». فصلنامه سیاست‌گذاری محیط شهری، (۲)۱، صص ۲۱-۳۴. دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز.
- زحمتکش، حمیده (۱۳۹۶). «بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی زنان در سکونتگاه‌های خودانگیخته (نمونه موردی: شهرک امام علی شهر مشهد)». (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). مشهد: دانشگاه پیام‌نور مشهد.
- سالاری‌فر، مهیا؛ معصومی، مسیح‌اله (۱۳۹۶). «بررسی تأثیر عوامل کالبدی - محیطی طراحی فضاهای باز شهری بر ارتقاء امنیت اجتماعی سکونتگاه‌های خودانگیخته شهر سبزوار». نشریه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، (۸) (۳۰)، صص ۱۴۵-۱۶۲.
- سجادزاده، حسن؛ ایزدی، محمدسعید؛ حقی، محمدرضا (۱۳۹۶). «سنجش عوامل محیطی مؤثر بر احساس امنیت ساکنان سکونتگاه‌های خودانگیخته شهر همدان». پژوهش‌های جغرافیایی برنامه‌ریزی شهری، (۴)۵، صص ۷۰۵-۷۲۰.
- سجادزاده، حسن؛ ایزدی، محمدسعید؛ حقی، محمدرضا (۱۳۹۶). «رابطه پیکره‌بندی فضایی و امنیت محیطی در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهر همدان». نشریه هنرهای زیبا - معماری و شهرسازی، (۲)۲۲، صص ۱۹-۲۸.
- سجادزاده، حسن؛ صفری، مهدی (۱۳۹۴). «ارتقاء کیفیت محیطی در سکونتگاه‌های خودانگیخته، با تأکید بر امنیت محیطی (نمونه موردی: محله منوچهری همدان)». فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی شهری، (۱۲)۳، صص ۱۰۳-۱۴۶.

- سجادی، ژیلا؛ واحدی یگانه، فرید؛ محمدی، اکبر (۱۳۹۷). «سنجش ارتباط کیفیت کالبدی مسکن با امنیت تصرف در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهری (مورد مطالعه: ناحیه منفصل شهری نایسر سنندج)». فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی، (۷(۲۸))، صص ۷۵-۹۴.
- سلطانی، شهرام (۱۳۹۹). «نقش اسکان غیررسمی در شکل‌گیری جرائم شهری در کلان‌شهر تهران با GIS؛ مورد پژوهی: منطقه ۱۹». تهران: سومین کنفرانس بین‌المللی حقوق و علوم قضایی.
- سوری، الهام (۱۳۸۸). «مروری بر مناقشات نظری پیرامون امنیت و روش‌های پیشگیری از جرم». فصلنامه آرمان‌شهر، (۲ و ۱) ۲، صص ۳۱-۳۸.
- شاهحسینی، پروانه (۱۳۸۴). «سکونتگاه خودرو و امنیت اجتماعی». جغرافیا و توسعه، صص ۷۲-۱۵۷.
- شایگان، فریبا (۱۳۹۵). «حاشیه‌نشینی، نظم و امنیت (با تأکید بر تأثیر موادمخدر)». چاپ (۱)، صص ۳۲۰. تهران: نشر دانشگاه علوم انتظامی ناجا.
- شکری خلیفه قشلاقی، حسن؛ کرمی، اسلام (۱۳۹۵). «بررسی و تحلیل مکانی فضایی کانون‌های جرم و بزهکاری (نمونه موردی: شهر اردبیل)». مشهد: اولین کنفرانس بین‌المللی و سومین کنفرانس ملی معماری و منظر شهری پایدار.
- صادقیان، سولماز؛ صدیق، میرابراهیم؛ هاشم‌زهی، نوروز؛ پیراهری، نیر (۱۴۰۰). «تأثیر زندان‌های کرج بر سکونتگاه‌های خودانگیخته این کلان‌شهر با رویکرد پیشگیری از جرم». فصلنامه علمی مطالعات پیشگیری از جرم، (۱۶(۵۸))، صص ۲۶۳-۲۸۳.
- صالحی، اسماعیل (۱۳۸۷). «ویژگی‌ها محیطی فضاها شهری امن». مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی و معماری. تهران: وزارت مسکن و شهرسازی.
- طباطبایی، سیده سیما (۱۳۹۸). «تحلیل عوامل محیطی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی ساکنان سکونتگاه‌های خودانگیخته جنوب شرق تبریز مطالعه موردی مارالان تبریز». (پایان‌نامه کارشناسی ارشد)، تبریز: رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده برنامه‌ریزی و علوم محیطی، دانشگاه تبریز.
- طبیبیان، منوچهر؛ احمدی، بهمن (۱۳۹۶). «تحلیلی بر رابطه میان امنیت تصرف و میزان سرمایه‌گذاری در مسکن در سکونتگاه‌های خودانگیخته، نمونه موردی: محله کشتارگاه شهر ارومیه». معماری و شهرسازی آرمان‌شهر، (۳) ۱۹، صص ۲۰۷-۲۱۵.
- طبیبیان، منوچهر؛ احمدی، بهمن؛ هاشمی، سیدمحمد (۱۳۹۴). «تحلیل رابطه میان امنیت تصرف و میزان تمایل ساکنان برای مشارکت در ساماندهی سکونتگاه‌های خودانگیخته (مطالعه موردی: محله کشتارگاه شهر ارومیه)». هویت شهر، (۹(۲۳))، صص ۵-۱۶.

- عابدی، محسن (۱۳۹۵). «بررسی رابطه میان اسکان غیررسمی و امنیت اجتماعی». مشهد: هشتمین اجلاس آسیایی جامعه ایمن و اولین اجلاس منطقه‌ای جامعه ایمن مشهد ۲۰۱۷.
- عامری سیاهویی، حمیدرضا؛ رستم گورانی، ابراهیم؛ بیرانوندزاده، مریم (۱۳۸۹). «سکونتگاه‌های غیررسمی، امنیت و توسعه پایدار شهری (مطالعه موردی شهر بندرعباس)». نشریه مطالعات امنیت اجتماعی، دوره جدید، شماره (۲۴)، صص ۳۷-۶۰.
- عباسی فلاح، وحید؛ رضوی پاریزی، سیدمحمدرضا؛ میهن‌خواه، مسلم (۱۳۹۶). «الگوهای فضایی بزهکاری با محدوده‌های اسکان خودانگیخته (مورد مطالعه: جرائم سرقت در سکونتگاه‌های خودانگیخته شهر ورامین)». پژوهشنامه جغرافیای انتظامی، (۵(۱۸))، صص ۱۰۹-۱۳۴.
- علاءالدینی، پویا؛ توانگر، فاتح (۱۳۹۰). «ارتقاء امنیت اجتماعی در سکونتگاه‌های خودانگیخته از طریق بهسازی شهری و توانمندسازی (تجربه محله دولت‌آباد کرمانشاه)». هفت‌شهر، شماره (۳۷) و (۳۸)، صص ۹۳-۱۰۴.
- عزیززاده، بهرام (۱۳۸۹). «بررسی و تحلیل نقش امنیت اجاره‌داری زمین (حق تصرف) در ساماندهی سکونتگاه‌های خودانگیخته در ایران (نمونه موردی: محله اسلام‌آباد کلان‌شهر تهران)». (پایان‌نامه کارشناسی ارشد)، رشته شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی. تهران: دانشگاه تربیت مدرس.
- غفاریا، میلاد؛ حسینی، اکرم (۱۳۹۸). «تبیین شاخصه‌های کالبدی و نظریه‌های مؤثر در ارتقاء امنیت اجتماعی در مناطق حاشیه‌نشین شهری ایران». تهران: اولین کنفرانس بین‌المللی مهندسی عمران، معماری و بازآفرینی شهری.
- فتحی، آیت‌اله؛ باقرزاده، مهدیه (۱۳۹۹). «پیش‌بینی امنیت اجتماعی بر اساس سلامت اجتماعی، مهارت‌های ارتباطی و مهارت‌های زندگی در زنان مناطق حاشیه‌نشین تبریز». مطالعات امنیت اجتماعی، (۱۱(۶۲)).
- فرید طهرانی، سایه (۱۳۸۸). «راهنمای طراحی شهری با رویکرد کاهش ترس در فضاهای شهری کلان‌شهرها». (پایان‌نامه کارشناسی ارشد)، رشته طراحی شهری، دانشکده معماری و شهرسازی. تهران: دانشگاه شهید بهشتی.
- فعلی، جواد؛ گرجی کرسامی، علی؛ سیاه‌چشم، مه‌ری (۱۳۹۷). «بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر امنیت اجتماعی (مورد مطالعه شهروندان محلات حاشیه‌نشین شهر ساری)». نظم و امنیت انتظامی (پیاپی ۴۳)، شماره (۳).
- قاسمی اردهایی، علی؛ نوبخت، رضا (۱۳۹۴). «حاشیه‌نشینی و احساس امنیت: مطالعه جوانان حاشیه‌نشین شهر تبریز». فصلنامه جمعیت، شماره (۹۱ و ۹۲)، صص ۳۷-۵۷.
- قزلباش، سمیه (۱۳۸۷). «ناهنجاری‌های کالبدی در مناطق اسکان خودانگیخته شهرها و تأثیر آن

- بر وقوع ناهنجاری‌های اجتماعی. مورد مطالعه: منطقه اسکان خودانگیخته بی‌سیم در شهر زنجان». (پایان‌نامه کارشناسی ارشد)، رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده ادبیات و علوم انسانی زنجان. زنجان: دانشگاه زنجان.
- قزوینه، ژیلا؛ حامد، بیتا؛ گراوندی، شهپر (۱۳۹۵). «مشارکت‌های مردمی در مناطق اسکان خودانگیخته و نظم و امنیت اجتماعی از دید دختران محله کولی‌آباد کرمانشاه». همایش بین‌المللی سکونتگاه‌های فقیرنشین شهری؛ به سوی بهسازی و بازآفرینی پایدار، ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۵. سنندج: دانشگاه کردستان.
- قورچی بیگی، مجید؛ محمودی‌جانکی، فیروز (۱۳۸۹). «نقش طراحی محیطی در پیشگیری از جرم». فصلنامه حقوق، شماره (۲)، تهران.
- کارگر، بهمن (۱۳۸۶). «حاشیه‌نشینی و امنیت شهری». جغرافیا (نشریه علمی - پژوهشی انجمن جغرافیایی ایران)، دوره جدید، (۱۴ و ۱۵)، صص ۱۳۹-۱۴۸.
- کارگر، بهمن (۱۳۸۹). «فضا، جامعه و امنیت اجتماعی در حاشیه جنوبی کلان‌شهر تهران (شهرستان اسلامشهر)». مطالعات امنیت اجتماعی، شماره (۲۲)، صص ۱۳-۴۲.
- کارگر، بهمن؛ رحیمی، محسن (۱۴۰۰). «بررسی وضعیت امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته (مورد مطالعه: منطقه ۱۹ شهر تهران)». پژوهش‌نامه جغرافیای انتظامی، (۳۴)۹، صص ۱-۲۸.
- کارگر، بهمن؛ سرور، رحیم (۱۳۹۰). «شهر، حاشیه و امنیت اجتماعی، با تأکید بر حاشیه جنوبی منطقه شهری تهران و اسلامشهر». تهران: نشر سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح.
- کرمی، ساناز؛ ذاکر حقیقی، کیانوش (۱۳۹۵). «بررسی راهکارهای اجرایی افزایش کیفیت مسکن و امنیت تصرف در سکونتگاه‌های خودانگیخته با رویکرد ماتریس کمی برنامه‌ریزی راهبردی، نمونه موردی: شهر همدان». فصلنامه علمی - پژوهشی جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)، (۱۷)۱، صص ۲۴۷-۲۶۵.
- کرمی، سروش؛ ساناز؛ فخرایی، عباس؛ ذبیحی، حسین (۱۳۹۳). «بررسی میزان تأثیرپذیری کیفیت مسکن از فاکتورهای امنیت تصرف ادراکی موردشناسی: سکونتگاه‌های خودانگیخته شهر همدان». جغرافیا و آمایش شهری - منطقه‌ای، (۱۳)۴، صص ۱-۲۰.
- کلانتری، محسن؛ حیدریان، مسعود؛ محمودی، عاطفه (۱۳۹۰). «ایمن‌سازی فضای کالبدی شهرها در برابر بزهکاری با استفاده از راهبردهای پیشگیری از جرم با طراحی محیطی». فصلنامه دانش انتظامی، (۳)۱۲، صص ۵۱-۷۴.
- کلانتری، محسن؛ قزلباش، سمیه؛ جباری، کاظم (۱۳۸۹). «تأثیر منطقه اسکان خودانگیخته بی‌سیم در شکل‌گیری الگوهای فضایی بزه قاچاق موادمخدر در شهر زنجان». مطالعات امنیت اجتماعی،

شماره (۲۱)، صص ۳۳-۵۸.

- کمالی، راحله؛ صحرایی‌نژاد، نسیم؛ رباطی، مریم (۱۴۰۰). «طراحی محیط پارک‌های شهری با رویکرد CPTED با هدف ارتقاء احساس امنیت در محله اسلام‌آباد منطقه ۲ شهر تهران». فصلنامه پایداری، توسعه و محیط‌زیست، (۱۲)، صص ۴۳-۶۰.
- لرنی، منوچهر (۱۳۸۴). «جامعه‌شناسی امنیت»، چاپ اول. تهران: مؤسسه نشر رامین.
- ماندل، رابرت (۱۳۸۷). «چهره متغیر امنیت ملی». تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی (مترجم).
- محسنی تبریزی، علیرضا؛ سعید شکرپیور و حسین زنگی (۱۳۸۷). «بررسی نقش اقدامات انتظامی در پیشگیری از جرائم در مناطق حاشیه‌نشین (منطقه حاشیه‌نشین بومهن-۱۳۸۵)»، شماره (۱). تهران: پژوهش‌های مدیریت انتظامی.
- محسنی، رضا علی (۱۳۹۰). «نسبت حاشیه‌نشینی با جرم و آسیب‌های اجتماعی: راهبردهای پیشگیری». شوشتر: دومین همایش نقش دانش و دانشگاهیان در پیشگیری از وقوع جرم و آسیب‌های اجتماعی.
- مدیری، آتوسا (۱۳۸۵). «جرم، خشونت و احساس امنیت در فضاهای عمومی شهر». فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، (۲۲)، صص ۱۱-۲۸.
- مسرور، رضا (۱۳۹۸). «بازآفرینی فضاهای گمشده در راستای افزایش امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته نمونه موردی: محله کانیکوزله شهر سنندج». کرج: پنجمین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در عمران، معماری، مدیریت شهری و محیط‌زیست.
- مشکینی، ابوالفضل؛ زیاری، کرامت‌اله؛ کلانتری، محسن؛ پرهیز، فریاد (۱۳۹۲). «تحلیل فضایی-کالبدی ناهنجاری‌های اجتماعی در مناطق اسکان خودانگیخته، مطالعه موردی: منطقه اسکان خودانگیخته اسلام‌آباد در شهر زنجان». پژوهش‌های جغرافیای انسانی، (۲)، صص ۱-۱۶.
- مشکینی، ابوالفضل؛ صادقی، یداله؛ اکبری، محمد (۱۳۹۲). «امنیت سکونت، کلید ساماندهی سکونتگاه‌های خودانگیخته مورد مطالعه: حوزه کلان‌شهر تهران (اسلامشهر، نسیم‌شهر و گلستان) و کرج در استان البرز». جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، (۲۴)، صص ۲۱۱-۲۲۲.
- مظفری، محمدسعید (۱۳۹۳). «مطالعه تأثیر حاشیه‌نشینی بر وقوع جرم (مورد مطالعه: منطقه حاشیه‌ای دولت‌آباد شهر کرمانشاه در سال ۱۳۹۳)». (پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد)، رشته حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق. تهران: دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
- معصوم‌زاده، مهناز (۱۳۹۶). «سکونتگاه‌های خودانگیخته، توزیع عادلانه خدمات و امنیت»، چاپ

(۱)، ص ۷۸. تهران: ناشر گسترش اندیشه.

- معین فر، محمدصادق؛ بختیاری، معصومه؛ زادمهر، مجتبی (۱۳۹۳). «تحلیلی بر آسیب‌های اجتماعی امنیت در سکونتگاه‌های غیررسمی با رویکرد توسعه پایدار مطالعه موردی: شهر زابل». تنکابن: اولین کنفرانس ملی پژوهش‌های نوین در معماری و شهرسازی ایران.
- مقدسی چادرنشین کیوانلو، مریم (۱۳۹۷). «تأثیر ساختار کالبدی سکونتگاه‌های خودانگیخته بر امنیت اجتماعی زنان بر اساس رویکرد cepted (نمونه موردی شهرک شهید باهنر مشهد)». (پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد)، مشهد: دانشگاه پیام‌نور استان خراسان رضوی، مرکز پیام‌نور مشهد.
- ملکیان، اکرم؛ عبداللهی، اسماعیل؛ یارمحمد توسکی، مریم (۱۳۹۵). «بررسی تأثیر سکونتگاه‌های خودانگیخته بر احساس امنیت اجتماعی (مطالعه موردی: یحیی‌آباد آران و بیدگل)». دو فصلنامه پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، (۹)، صص ۷۵-۸۹.
- نجفی، اسماعیل؛ عباسی فلاح، وحید (۱۳۹۸). «تحلیل الگوی فضایی بزهکاری در مناطق اسکان خودانگیخته شهرها (مورد مطالعه: شهر پاکدشت)». تهران: کنفرانس بین‌المللی توسعه علوم جغرافیا و گردشگری و توسعه پایدار.
- نریمانی، شهلا (۱۳۹۳). «بررسی و تحلیل نقش حاشیه‌نشینی در بروز آسیب‌های اجتماعی». فائزات: نخستین همایش ملی توانمندسازی فردی اجتماعی افراد با نیازهای ویژه.
- نصراللهی، غلام (۱۳۹۲). «درآمدی بر حاشیه‌نشینی و امنیت اجتماعی». ص ۱۴۴. تهران: نشر بیشه.
- نورائی، همایون؛ طیبیان، منوچهر؛ رضایی، ناصر (۱۳۹۲). «تحلیل امنیت در سکونتگاه‌های خودانگیخته با تأکید بر آسیب‌های اجتماعی (مطالعه موردی: محله خاک سفید تهران)». هویت شهر، (۷)، صص ۱۱-۲۳.
- یغفوری، حسین؛ آقائی، واحد؛ بدلی، احد (۱۳۹۲). «توسعه پایدار و حاشیه‌نشینی نسبت حاشیه‌نشینی با جرم و آسیب‌های اجتماعی و راهبردهای پیشگیری موردی: پارس آباد مغان». کرج: همایش ملی معماری، فرهنگ و مدیریت شهری.
- Carmona, M., Heath, T., Taner, O. and Tiesdell, S (2003), Public Places, Urban Spaces, Oxford, Architectural Press.
- Coupland, A (1997), Reclaiming the City, Mixed Use Development, Oxford, Alden Press.
- Littell, J. H. Corcoran. J. & Pillai. V. (2008). Systematic Reviews & Meta-Analysis. New York: Oxford University Press.